وتارێکی مێژوویی

بەڵگەیەکی تەزویریی لە پەنای ۹۲ ژمارەی "رۆژنامەی کوردستان"ی سەردەمی کۆمار؟!

ساڵی ۲۰۰۷ پسپۆڕانی تێکۆشەری بنکەی ژین و دەزگای چاپی ئاراس، ۹۲ژمارەی رۆژنامەی کوردستان (ئۆرگانی کومیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ساڵەکانی ۱۳۲٤-۱۳۲٥ هەتاویی (بەرامبەری ۱۹٤٦زایینیی) و ٥ ژمارەی هاواری "نیشتمان"، بڵاوۆکی یەکێتیی جەوانانی دێموکراتی کوردستانیان بڵاوکردەوە.

پاراستنی ئەو دۆکۆمێنتانە لە لایەن مافناس، روناکبیرو نیشتمانپەروەری کورد، مامۆستا رەشید باجەلان و بنەماڵە هێژاکەی و چاپکردنەوەیان لە لایەن دەزگای چاپی ئاراس و بنکەی ژین جێی ڕێزو سوپاسە.

وێڕای ڕێز و بایەخدان بە کارو زەحمەتی بەڕێوەبەرانی ئەو دوو دەزگایە بە پێویستی دەزانم سەرنجیان بۆ چەند خاڵی گرنگ راکێشم:

1) لەو پێشەکیی‌یە دا کە بۆ ڕۆژنامەکانی سەردەمی کۆمارو گۆڤاری هاواری نیشتمان نووسراوە هەڵەی ڕێزمانیی و رێنووسیی تێدایە. لەو رووەوە پێشنیار دەکرێ لە چاپەکانی دادێ دا کەم و کوورِیی‌یەکانی نەمێنی و لە شێوەی "دانسقەی" سلێمانی بژار بکرێ.
2) لە پێشەکیی‌یەکەی بنکەی ژین و دەزگای ئاراس‌دا بەپێچەوانەی واقعیییەتی وجودیی کۆماری کوردستان و ئەدەبییاتی سیاسیی ئەو سەردەمە بۆ پێناسەکردنی کۆماری کوردستان، دەستەواژەی جۆراوجۆری"دەوڵەتی خودموختار" ،"حکومەتی خودموختار"و" کۆماری مهاباد" بەکار هێنراوە. ئەو زاراوانە لە ئەدەبیاتی حیزبە سەرانسەرییی‌یەکان (حیزبی تودە و چەپە ئێرانیی‌یەکان) هوە داکەوتون و کەو توونە سەر زارو زمانان.

3) ئاگادارییەک بەناوی" بەیاننامەی کۆمەڵەی دێموکراتی کوردستان" (بە زمانی کوردیی)و "بیانیه حزب دموکرات کوردستان" (بە زمانی فارسیی) لەلایەن دوکتور کەماڵ فوئاد، ئەندامی سەرکردایەتیی یەکێتیی نیشتمانیی‌یەوە دراوە بە بنکەی ژین و دەزگای چاپی ئاراس و لەگەڵ ڕۆژنامەکانی سەردەمی کۆماری کوردستان چاپ کراوە.

بە پێی ئەو فاکتانەی کە دەخرێنە بەرچاو، ئەو بەناو "بەڵگەنامەیە" لەروی شکڵ، ناوەرۆک، سەرچاوە، ئیمزای لکێندراو بە نووسراوەکە و کەسانێک کە نووسیویانە و بڵاویان کردووەتەوە خەوشدارو نارەسەنە. هەروەها بەپێی بەلگەیەکی هاوچەشنی خۆی تەزویریی‌و ساختەیە. ئەو بەناو بەڵگەیە نەدەبوو لەگەڵ ڕۆژنامەکانی سەردەمی کۆماری کوردستان چاپبکرێ.

گرنگیی ئەو بەڵگەیە کەمتر لە گرنگیی ڕۆژنامەکانی کوردستان (ساڵەکانی ١٣٢٤-١٣٢٥) نەدەبوو بەو مەرجە کە ڕەسەن بوونی لەلایەن د.کەماڵ فوئاد و ئەو کەسانەی کە ئەو بەناو دۆکۆمێنتەیان لەدەستدابووە بسەلمێندرێ. چونکە ناوەرۆکی ئەو نووسراوەیە کراوەتە ئامانج وهێڵی فکریی دەیان حیزبی سیاسیی و بەهەزاران گیانی بۆ فیداکراوە.

دەقی یەکەمین ئاگاداریی حیزبی دێموکراتی کوردستان وئیدیعا کەی د.کەماڵ فوئاد

لەجیهانی ئەمڕۆدا نرخاندنی ڕەسەنایەتیی یان تەزویریی بوونی دەقێکی کەون کارێکی دژوار نییە. کارگێڕانی دامەزراوێکی پسپۆر بە سانی دەتوانن لەروی نەوعی کاغەز، خەت ، جەوهەر، قەلەم و تەنانەت سالی دروستکرنی کاغەزەکە راستیی یان تەزویریی بوونی ئەو دەقە دەربخەن کە لەسەری نووسراوە. ئەم خاڵانەی ژێرەوە پێویست بوو بۆ لێکۆلینەوەی ئەو بەناو بەڵگەیەی د.کەماڵ فوئاد بە وردیی بخرێتە ژێر سەرنج:

ئەلف: ڕەسەن بوونی ئەو بەڵگەیە لەلایەن هیچ دەزگایەکی لێکۆڵینەوە و کەسانی پسپۆر تەئیید نەکراوە.

دوکتور کەماڵ فوئاد لە ڕێورەسمی یاد و بیرەوەریی پێشەوا قازی محەمەد و ساڵڕۆژی دامەزرانی کۆماری کوردستان لە هەولێر (ساڵی ٢٠٠٧) بە نیگەرانیی‌یەوە چووە سەر سەکۆی شانۆو لە حازران پاڕایەوە کە باس لە کۆماری کوردستان نەکەن! گوایە ئەو بەڵگەیەکی لەلا هەیە و ئیمزای چەند کەسی پێوەیە کە داوای خودموختارییان کردووە.(مانای وتەکانی راگوێزراوە).

ب. ئەو بەناو بەڵگەیەی د.کەماڵ تاقانە نییە. دەقێکی دیکەش لەلای خوالێخۆشبوو د.رەحیم قازیی ئەندامی کومیتەی ناوەندیی فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان هەبووە. دەقەکەی مامۆستا قاضی بەزمانی کوردیی نەنووسراوە و ساڵەیلی زوو ئەو بەڵگەیەی بۆ ئەندامێکی حیزبی دێموکراتی کوردستان ناردبوو کە خەوشداربوونی دەقەکەی د.کەمال فوئاد ئاشکرا دەکا.

ج. هەردوو نووسخەکەی د.کەمال و مامۆستا قاضی لەزمانی تورکیی‌یەوە کراونە کوردیی و فارسیی. لەراستییدا نووسخەکان وەرگێردراوێکن لە " ئۆنئیکی بەیانییەسی" فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان. ئەو بەیانییەیە دواتر لەسەردەمی کۆماری کوردستان سازکراوە.

"تەزویر کردن"ی بەڵگە لەم سەردەمەدا کارێکی تێکنیکیی یە. نە هەر کەسانی ساختەچیی، بەڵکو دەوڵەتانیش بەو هەموو تەشکیلات و سازمانانەوە کە هەیانە لە ڕووبەرێکی بەربڵاودا ئەوکارە دەکەن. بڕوانە تێزی تورک و زمانی خۆر ـ نووسینی پرۆفیسۆرئیسماعیل بێشکچیی ل. ١٣ بەدواوە. بڕوانە!
http://www.pertwk.com/pdf/teziturkbomejw.pdf

هەروەها بروانە چاپی بەرگی یەکەمی کتێبی "پاش شەست ساڵ یاد و بیرەوەریی‌یەکانی جەلال تاڵەبانی. ئەو کتێبە بە پێی پلانی پایەبەرزانی کۆماری ئیسلامیی، ئیتتیلاعاتی سپای پاسداران و چەندکەس لە ئەندامانی سەرکردایەتیی یەکێتیی نیشتمانیی دوکتور کەماڵ فوئاد و نازم عومەر، باڵوێزی تایبەتیی سەرۆک کۆماری عێراق لە تاران بەزمانی فارسیی بڵاوکراوەتەوە. ئەو کتێبە هەروەکو سەرۆک کۆماری عێراق لە چاوپێکەوتنی رۆژنامەنووساندا باسی کرد، نموونەیەکی دیکە لە تەزویرو ساختە چێتیی نیشاندا کە سیستمێکی دەوڵەتیی کردوویە. دزێویی و نادروستیی کارەکە بەرادەیەک بوو کە سەرۆک کۆماری عێراق) جەلال تاڵەبانیی، لە وتووێژ لەگەڵ رۆژنامەنووس و هەواڵنێری تەلەڤیزیۆنەکان، ئەو کارەی باوەرپێکراوانی خۆی مەحکوم کرد و بڵاوکردنەوەی بەرگی دووهەم و سیهەمی ئەو کتێبەی قەدەخەکرد.

ناوەرۆکی دەقی بەناو "بەیاننامەی کۆمەڵەی دێموکراتی کوردستان"

ناوەرۆکی دەقەکەی د. کەماڵ فوئاد و هەموو ئەو نووسەرانەی کە پێشتر لە د.کەماڵ باسیان لەو دەقە کردووە ، نیشان دەدا کە دەقی "بەیاننامەی کۆمەڵەی دێموکراتی کوردستان" وەرگێردراوی تێکەڵ و پێکەڵ(قاراشمیش) ی دەقی تورکیی/ ئازەریی بەیانییەی ١٢ شەهریوەری فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجانە.

کەس نازانێ بانگەوازی بەناو" کۆمەلەی دێموکراتی کوردستان " کەی نووسراوە؟ و نووسەران کێ بوون و بەناوی چ ئۆرگان و تەشکیلاتێکەوە نووسیویانە. ئایا ئەودەقە پێشنیارێک بووە یان راگەیاندنێکی رەسمیی کۆمەلەی ژێکاف و ریبەرانیی؟ لە ناوەرۆکی دەقەکە ئەو مانایە فامدەکرێ کە ئەو نووسراوەیە داخوازنامەیەک بووە. بەڵام زۆر لەنووسەران بە بەیانییەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانیان لەقەڵەم داوە..

گرنگیی دەقەکەی د.کەماڵ لەوەدایە کە دوو دەقی کوردیی و فارسییی بە تایپکراویی بە زیاتر لە ٥٠ ناوی سەیروسەمەرەی بێ ئیمزا و دوو دەقی دەسخەت

(کوردیی و فارسیی)بە ناوو ئیمزای ٣٥ کەسەوە و هەموو ئیمزاکان بە یەک خەت لە ژێری ئەودوو دەقە ریزکراون داوە بە بنکەی ژین.. مەعلوم نیییە لەبەر کامە هۆ ئەو بەیانییەیە چوارجار و بە دوو زمان نووسراوە. ئیمزاکان کاری هونەرمەندانەی تاکە کەسێکن، لەپەنا یەکتر ریزکراون و خراونە ژێر دەقە کوردیی و فارسیییەکە. ناوەرۆکەکەشیان وەکو گوترا وەرگێردراوی دەقە تورکییەکەی ١٢ شەهریوەری فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجانە. بروانە دەقی بەیانییەی فیرقەی دیموکرات بە زمانی فارسیی لەو لینکەی خوارەوەدا :

http://fa.shahrvand.com/2008-07-14-20-49-09/2008-07-14-20-49-46/3422--64-

گرنگ ئەوەیە دەقەکەی د.کەمال فوئاد بە کوردیی و فارسیی نووسراوە و ێنەی دەیان ناوی بێ ئیمزا و ٣٥ ناوو ئیمزای کڵیشەکراوی هونەرمەندێکی بە ژێر دەقەکەوە لکێندراوە. بەراستی سەیرە ٣٥ کەس دەسخەتیان وەکو یەک بێ!

نووسراوەکەی مامۆستا رەحیم قاضی،لەمەر " بەیاننامەی یەکەمی حدک ... و" نووسینەکەی مامۆستا کەریم حیسامیی"، " کتێبی حکومەتی کوردستان، نووسینی مامۆستا نەوشیروان مستەفا"، دەوڵەتی جمهوری کوردستان (نامە و دۆکۆمێنت،بەرگی یەکەم)، نووسینی مەحمود مەلا عیزەت" و کتێبەکەی ئیگلتۆن" کە باسی ئەو بەڵگەنامەیەیان کردووە لە یەک سەرچاوە وەرگیراون. بەڵام وشە ودێرەکانیان یەکسان نین. دەقەکەی د.کەماڵیش مەعلووم نییە لەکام سەرچاوە وەرگیراوە. چونکە ئەو فاکتە دوو دەقی کوردیی ودوودەقی فارسییە. دەقەکانیش لەگەڵ تێکستی ئەو نووسەرانەی کە ناویان بردراجیاوازن.

بەیانییەکە" لە بنەماوە لە زمانی ئازەرییەوە کراوە بە فارسیی وئەوکەسەش کە کردوویە بە فارسیی کورد بووە و فارسییەکەشی کاڵ و نەکوڵیوە.

مامۆستا نەوشیروان و د.قاسملوو گوتویانە " راگەیەندراوەکە" کوردیی - فارسیی بووە. بەڵام خۆیان دەقەکوردییەکەیان نەدیتووە. لەبەرامبەردا د.کەمال چوار دەقی لەو راگەیەندراوە داوە بە بنکەی ژین کە دوو نووسخەی تایپکراو بووە.

کەسانێک کە دواتر خوێندوویانەتەوە لێی رازی نەبوون و دەستیان تێوەرداوە. دواتر ئەو فارسییە کاڵ و نەکوڵیوە کراوە بە کوردیی و گەیشتووەتە دەستی هەرکەس بە چێژو حەزی خۆی وشەیەکی گۆڕیوە یان لێیزیادکردووە. بروانە نامەکەی مامۆستا رحیم قاضی بۆ برادەرەکەی.

مامۆستا نەوشیروان مستەفا لە لاپەڕەی ١٠٥ کتێبی حکومەتی کوردستان دا و لەژێر ژمارەی ٢٥ دا نووسیویە:

٢٥. ئەم بەیانە لە بنەڕەت دا بە دو زمانی فارسی — کوردی بڵاو کراوەتەوە. تێکستە کوردی‌یەکەی تا ئێستا لە بەردەست دا نیە. ئەوی هەیە وەرگێڕانی تێکستە فارسی‌یەکەیەتی.

بۆ تێکستی فارسی بڕوانە: ویلیام ایگلتون جونیر، کۆماری کورد لە ساڵی ١٩٤٦ ی زایینی، وەرگێڕانی سید محمد صمدی، بەرگی ٢، ل ٩١ — ٩٢.

بۆ تێکستی کوردی بڕوانە:

عەبدولڕەحمان قاسملو، چل ساڵ خەبات لە پێناوی ئازادی، بەرگی یەکەم، چاپی دوهەم، ١٩٨٨: ١٣٦٧، ل ٣٥—٣٨.

مەحمود عزت، کۆماری میللی مەهاباد: لێکۆڵینەوەیەکی مێژوویی سیاسی، ١٩٨٤، ل ٧٥—٧٧.

بۆ تێکستی عەرەبی بڕوانە: عبدالستار طاهر شریف، الجمعیات والمنظمات والاحزاب الکردیە فی نصف قرن ١٩٠٨- ١٩٥٨، ل ٢٤١-٢٤٣.

بۆ تێکستی ئینگلیزی بڕوانە: فریدە کوهی — کمالی دیهکوردی، ل ٥١—٥٤. ئەویش لە دۆکۆمێنتەکانی بەریتانیا دەری هێناوە:

FO/371/45436-Nov

8,1945

تێکستە ئینگلیزییەکەی یای" فریدە کوهی "-کمالی دهکردی نەکەوتە دەست. بە ئێمێل لە کۆمپانیای وشە داوام کرد وەڵامیان نەبوو. نووسەری ئەم بابەتە. دەقەکان لە کۆتایی وتارەکەدا دەخرێنەبەرچاوی خوێنەر!

بەیانییەی ١٢ شەهریوەر بە ترکیی http://www.adf-mk.org/T/b12t.html

آذری دموکرات فرقەسی http://www.adf-mk.org/T/kmt. html

http://www.adf-mk.org/T/b12t.html

لە ناوەرۆکی دەقی بەیاننامەکان ئەوە فام دەکرێ کە چەند دەکەسێک باسی تەواوبوونی شەری دووهەمی جیهانیی دەکەن و دەڵێن کە لەو شەڕەدا ئاڵمان تێشکاوە. ئەو تێشکانەش ڕێگای بۆ ئازادبوونی گەلان کردووەتەوە. بۆ کوردیش ئەو دەرفەتە ڕەخساوە کە لە گوشاری رژیمی زاڵبەسەر ئێراندا رزگاری ببێ ...

دوای ئەو پێشەکییە، ئەو چەند دێڕەی خوارەوە بە کوردیی و فارسیی نووسراون:

" هموطنان گرامی باید بدانید حقرا نمیدهند آنرا میگیرند. مابايد براى گرفتن حق و اختيارات ملى و محلى خود مبارزه بكنيم. اين مبارزه وحدت و يگانگى ميخواهد ،تشكيلات و پيشقدم لازم دارد.

برای این منظور مقدس است که فرقه دمکرات در مهاباد تشکیل گردیده و شروع به کار نمودهاست. شما هموطنان عزیز ما باید چشم و گوش خود را باز کنید و در فرقه ملی خود گرد شده!![لە ژیر گرد شده " حلقه زده " نووسراوە و خەتی بەسەرداکێشراوە]...برای گرفتن حق مشروع خود فداکاری نمائید. "فرقه "دموکرات "کردستان، رهبر و رهنمای شماست ...

ئەو دێرانە دەریدەخەن کە نووسەری ئەو تێکستە کوردبووە و ئەندامی فیرقەبووە و لەزمانی تورکییەوە کردوویە بەفارسیی و دواتر کراوە بە کوردیی.

هەروەها نووسراوە :

اینک شعارهای ما...

دوای ئەوە ٨ بەندەی فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان دەقەکە بە فارسیی‌یەکی شلەپەتە نووسراوەتەوە و کراوە بە کوردیی. لە ژێر ئەو دوو تێکستەش دا سەرجەم 39 ئیمزا کە تاکێک نووسیونی پێوەی لکێنراوە. ئەو ٣٩ ئیمزا و ناوەی کە بە ژێر ئەو دەقەی د.کەماڵ فوئادەوە لکێندراون، هیچکام ناوی ئەندامانی دامەزرێنەری کۆمەڵەی ژێکاف نەبوون. دەقەکەش روون و ئاشکرایە و دەڵێ : " بۆ ئەم مەرامە پاکەیە کە کۆمەڵەی دێموکراتی کوردوستان لە " مهابادیە" !! [مەهابادێ]داندراوە[زاراوەی مهابادێ] و دەستی بەکار کردووە". بەلام نووسەر ناڵێ چ کەسانێک ئەو حیزبەیان دامەزراندووە؟ داواش کراوە کە هاونیشتمانە خۆشەویستەکان لەدەوری ئەو بەناو فیرقەیە کۆببنەوە. واتە بەر لە نووسینی ئەو دەقەی کۆمەڵەی دێموکرات ، دەبێ بە ناو فیرقەی دێموکرات هەبووبێ. ئەوانەی کە ئیمزاکەشیان لە ژێر دەقەکەدا دەبیندرێ نە دامەزرێنەری حیزبی دێموکرات بوون، نە دامەزرێنەری کۆمەڵەی ژێکاف بوون نە ئەندامی ناسراوی کۆمەڵە بوون و نە ئەو بەیاننامەیە لەلایەن حیزبی دێموکراتی تازەدامەزراوەوە نووسراوە. بە گوێرەی دەقەکە، ئەوانە کەسانێک بوون کە داوایان لە خەلک کردووە کە لەدەوری "کۆمەڵە"ی دێموکرات کۆ ببنەوە. واتە، ئەو دەقە داخوازنامەیەک بووە و بەس. سەرنجراکێشە کە ئەو بانگەوازە لە ' کوردستان " ئۆرگانی کومیتەی ناوەندیی حیزبیش‌دا بڵاو نەکراوەتەوە.

لەراستیی‌دا ئەو بانگەوازە نە "بەیاننامە "ی دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان بووە و نە حیزبێکی دیکە لەبری کۆمەڵەی ژێکاف یان ئالترناتیوی ئەو دامەزراوە. ئاڵوگۆڕێک کە لەو بەینەدا رویداوە، پێشنیاری گۆڕینی ناوی کۆمەلەی ژێکاف بووە کە ئەویش لەلایەن جەنابی قازی محەمەدەوە دوای گەڕانەوەی خۆی و هاوڕێیانی لە باکۆ لە کۆبوونەوەیەک دا بۆ خەلک و ئەندامانی کۆمەڵە باس کراوە.

ئەندامانی کۆمەڵەی ژێکاف بێ هیچ تەشریفات و مەرجێک، بوونەتە ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستان. بەڵگەیەک بەدەستەوە نییە کە ئەندامانی کۆمەڵەی ژێکاف حیزبەکەی خۆیان هەلوەشاوە ڕاگەیاندبێ و لەبری ئەو حیزبی دێموکراتی کوردستانیان بەو دروشمانەی کە لەو داخوازنامەیە دا دەبیندرێ راگەیاندبێ. بروانە:

پێداچوونەوە بەرگی یەکەم نووسینی کەریم حیسامیی

لە مانگی گەلاوێژی ١٣٢٤دا ئاگاداریەك بە ئیمزای ٧١ کەس لە روناك بیر و پیاو ماقول و مەلا و وردەبورژوازی و دەرەبەگ وسەرەك عەشیرەتەکانی کوردستان لە بارەی دامەزراندنی (حیزبی دیموکراتی کوردستان) بلاوکرایەوە. هیندی لە بەریوە بەرانی کومەلە و قازی محەممەدیش ئیمزایان نەکردبوو. دەقی ئاگاداریەکە بەم جورەیە .

ئیمزای شەخسی پێشەوا قاضی محمد کە لەو دەقەی د.کەماڵ فوئاددا دەبیندرێ لە نووسخەی مامۆستا رحیم قاضی‌دا وجودی نەبووە . ئەوەش خوویایە کە دواتر لێی زیادکراوە. هەرچەند هەموو ئیمزاو ناوەکانی ژێر بەیانییەکە کاری هونەرمەندانەی تاکەکەسێکن، بەڵام بۆنووسینی ناوو ئیمزای پێشەوا قازیی محە مەد ئەو ئیبتکارە سەرکەوتوو نەبووە. چونکە وێنەی دەسخەت و ئیمزای پێشەوا لەدەستدا هەیە و کۆپیکردنەکەشی بە سانی نەبووە. وەکو مامۆستا قاضی وحیسامییش نووسیویانە ناوی جەنابی قاضی محەمەد بەو راگەیەندراوەوە نەبووە و دیارە کە دواتر لێی زیادکراوە.

دوکتور قاسملووش کە یەکەم بەرنامەی رێک و پێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی نووسیبوو لە کۆنگرەی ٣ داپەسند کرابوو، باسی لەناوی دامەزرێنەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان نەکردبوو. واتە حدک جیا لە کۆمەڵەی ژێکاف نەبووە. دامەزرێنەران و ئەندامانی سوێندخواردووی کۆمەڵە نەیاندەتوانی ببنە ئەندام و دامەزرێنەری حیزبێکی دیکە. وەکو گوترا حیزبی دێموکراتی کوردستان حیزبێکی جیا لەکۆمەڵە نەبووە. سالرۆژی دامەزرانی کۆمەلە و حیزبی‌دێموکراتی کوردستانیش یەک رۆژە. ئەو کەسانەی کە باسیان لە دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان وەکو حیزبێکی جیا لە کۆمەلەی ژێکاف کردبێ، ئەو واقعییەتەیان وەبەرچاو نەگرتووە. هیچ بەیانییەیەک بۆ دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان نە لە لایەن ئەندامانی کۆمەلەی ژێکافەوە بڵاوکراوەتەوەو نە هیچ گروپ و تاقمێکی دیکە بە ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان، حیزبێکیان دامەزراندووە. تەنیا کارێک کە دوای گەڕانەوەی پێشەوا قازی محمدو هاورێکانی لە باکۆ، بۆ گۆرینی کۆمەڵەی ژکاف کرابوو گۆڕینی ناوەی کۆمەڵەی ژێکاف بە حیزبی دێموکراتی کوردستان بووە. دوای روخانی کۆماری کوردستان حیزبی دێموکراتی کوردستان خاوەنی تەشکیلاتێکی سەربەخۆ نەبووە. مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوە نییە کە تا ئێستا لە لایەن چەند کەسێکی ناشارەزاوە نووسراوە.

د.قاسملوو هەروەکو پێشتر باس کرا له گەلاڵەی پێشنیارکراوی خۆی بۆ کۆنگرەی سێ، دروشمی روخانی رژیم و دامەزراندنی دەوڵەتی فیدرالیی له ئێراندا کردبووه ئامانجی ستراتێژیکی ئەو حیزبه دێموکراتەی که له کۆنگرەی ٣ بەرنامەکەی بۆ نووسییبوو. نەمر د.قاسملوو بۆ راوێژکردن لەسەر دەقی گەلالەی بەرنامه بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان لەگەڵ ایرج اسکندری، سکرتێری حیزبی تودەی ئێران پێوەندیی گرتبوو. لەمەو بەر گوترا که ایرج اسکندری سکرتێری حیزبی تودەی ئێران، داوای له د.قاسملوو کردبوو که ئامانجی ستراتێژیکی "روخاندنی رژیمی پاشایەتیی و دامەزراندنی دەولەتی فێدرال له ئێران وەلابنێ و دێموکراسی بۆ ئێران وخودموختاری بۆکوردستان بکاته ئامانجی ستراتێژیکی حیزب. بروانه پێداچوونەوه بەرگی یەکەم لاپەرەکانی ١٩٣-٢٢٤ کەریم حیسامیی! ئاشکرا بوونی ئەو واقعییەته نیشاندەدا که دروشمی خودموختاریی بۆ کوردستان و دێموکراسیی بۆ ئێران نه دروشمی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەردەمی کۆمار بووه و نه ئەو ڕاگەیەندراوەی حیزبی دێموکرات که د.کەماڵ داویه به بنکەی ژین رەسەن بووه.

http://www.kerimhisami.com/books/pedachodawe1.pdf

ڕاگەیەندراوەکەی حیزبی دێموکراتی کوردستان له روانگەی نووسەرانەوه.

د،قاسملوو له پەراوێزی لاپەرەی ٣٥ ی کتێبی چل ساڵ خەباتدا "راگەیەندراوەکه " به بەرنامەی حدک ناوبردووه و نووسیویەتی که: " بەرنامەکه به کوردیی دەست نەکەوت بۆیه له دەقی فارسیی وەرگیراوه. "!!

له کتێبەکەی خوالێخۆشبوو، مەحمود مەلا عیززەت (دەوڵەتی جمهوری کوردستان)دا ئاماژه بەو راگەیەندراوه کراوه که ٩١ کەس ئیمزایان کردووه. له دەقەکەی د.کەماڵ دا ٣٥ ئیمزا لەژێر دەقه کوردیی و فارسییەکەدا که بەدەست نووسراوه دەبیندرێن. ناوی سەیروسەمەرەی پەنجاو چەندکەسیش که ئیمزایان لەگەڵ نییه له ژێر نوسخەی تایپکراوی دەقەکەدا نووسراون.

مامۆستا کەریم حیسامی باس له ٧٢ کەس دەکا و دەڵێ: ئەوەنده کەسه ئەودەقەیان ئیمزاکردووه. بروانه پێداچوونەوه بەرگی دووهەم، حیزبی دێموکراتی کوردستان و نامەی مامۆستا رەحیم قازیی .

مامۆستا نەوشیروان مستەفا لەمەر "راگەیەندراوەکە" ئاماژە بە " گۆڤاری کوردستان" ژماوەی ١١ دەکا. هەروەها باس لە تۆمارێکی چەند گەزیی لە قوماش دەکا کە گوایە: بە " هاندانی " قازی محمد"و هاوکاریی هاوبیرەکانی بۆ پشتیوانیی لە دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەنێو خەڵکدا گێڕاویانە و هەزاران کەس ئەو تۆمارەیان ئیمزا کردووە. بروانە حکومەتی کوردستان ل . ٨٦ .

واقعییەت ئەوەیە کە ئەو تێکستەی د. کەماڵ فوئاد بەو هەموو خەوشەوە کە هەیەتی ئەگەر لەسەردەمی کۆماردا وجودی هەبووبێ، بە پێی ناوەرۆکی دەقەکە و ئیمزاکانی ژێرەوەی، بەیاننامەی دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان نەبووە. بەڵکو ئەو نووسراوەیە داخوازنامەیەک بووە بۆ کۆبوونەوەی خەڵک لە دەوری حیزبی دێموکرات بۆ وەدیهاتنی ئامانجەیلێک کە بە ناوی " ئارەزوی ئێمە" ناویان لێناوە. واتە ئەو" راگەیەنراوە،" داخوازنامەی تاقمێکی چەند دەکەسێ بووە نە بەیاننامەی دامەزرێنەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە بە پێی پرەنسیپ دەبوو پێشەوا قاضی محمدو هاورێیانی و ئەندامانی دامەزرێنەری کۆمەڵەی ژێکاف ئیمزایان کردبایە.

بەهێزترین بەلگە بۆ رەتکردنەوەی ئەو بە ناو بەڵگەیەی د.کەماڵ فوئاد، سەروتاری " کوردستان " ئۆرگانی حزبی دێموکراتی کوردستان ژمارەی ٣٠٢ ، شەشی خەزەڵوەری١٣٢٩،ی فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجانە کە لەژێر سەردێری " تێوەرسوڕانی پێنجەمین وەرزی هەوەڵین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان نووسراوە. لەو سەروتارەدا نەهەر ئەو بەڵگە ساختەیە رەت دەکرێتەوە ، بەڵکو ڕادەگەیەنرێ کە کۆنگرەی یەکەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ پێکهێنانی یەکێتیی نەتەوەیی و یەکێتیی خوازیی هەموو بەشەکانی کوردبووە کە نوێنەری هەموو بەشەدابڕاوەکانی کوردستانی تێدابووە. لە سەروتارەکەدا هاتووە کە ئەو کۆنگرەیە بە ناوی کۆنگرەی یەکێتیی نەتەوەیی کورد ناودێر کراوە.

سەرنجڕاکێشە کە دوکتور قاسملوو لەلایەک دەقی بەیاننامەکەی کە تێیدا باس لەخودموختاریی دەکا کردبووە بەرنامەی حدک و پێیوابووە کە ئەوە ئامانجی حدک لە سەردەمی پێشەوابووە. لەلایەکی دیکەوە د.قاسملوو کاتێ کە مەئمور کرابوو بۆ کۆنگرەی 3 بەرنامەیەک بنووسێ، رووخاندنی رژیم و فێدراڵییکردنی ئێرانی بۆ ئامانجی ستراتێژیکی حیزب پێشنیار کردبوو کە دواتر لەسەر پێشنیاری ایرج اسکندری سکرتێری حیزبی تودەی ئێران کە داوای کردبوو کە دروشمی دێموکراسی بۆ ئێران وخودموختاری بۆ کوردستان بکاتە دروشمی ستراتێژیکی حیزب، ئەو ئامانجەی لە بەرنامەکەیدا گونجاندووە. دروشمی پێشنیارکراوی ایرج اسکندری لە راستیدا روحی نێوەرۆکی بەیانییەی 12 مادەیی فیرقەی دێموکراتی کوردستانبووە.

تایبەتمەندیی " ڕاگەیەندراوەکەی" حیزبی دێموکراتی کوردستان

ڕاگەیەندراوەکە لەسەرەتا دا لەتورکییەوە کراوەتە فارسیی . دەقەکە ناوەرۆکی دوازدە ماددەی 12ی شەهریوەری فیرقە ی دێموکراتی ئازەربایجان بووە. هیچکام لە دەقەکانی کەمال فوئاد، رحیم قازی ، کەریم حیسامیی و نەوشیروان مستەفا که کراونە کوردیی لەیەکتر ناکەن. فارسییەکەشیان ئەو قورسایییەی زمانی فیرقەی نییە و شل و شەوێقە و وەدەست هەرکەس کەوتبێ به ویستی خۆی دەستێکی تێوەرداوە. تەرجەمەی دەقەکەی دوکتور قاسملوو لە چل ساڵ خەباتدا له و نووسخانەی که لەلایەن رەحیم سیف قاضییەوە بۆ کەریم حەداد و ئەویش بۆ محمود مەلاعززەتی ناردووە رێک و پێکترە.

نەوشیروان مستەفا رەنگە دەقی راگەیەندراوەکەی لە کتێبەکەی ئیگلتۆن که لەسالی ١٩٦٣ چاپ کراوە و محمد صمدی وەریگێراوەتە سەر زمانی کوردیی، وەرگرتبێ. ئیگلتۆنیش کە لە ١٩٦٣ کتێبەکەی چاپ کراوە ئاماژەی بە سەرچاوەی ئەو بەناو بەیاننامەیە نەکردووە.

بەڵام نووسخەکەی د.کەماڵ فوئاد بە کوردیی و فارسیی نووسراوە. دەیان ناوی تورکیی لە نێو کۆمەڵێک ناوی دیکەی بێ ئیمزای تێ ئاخندراوە . بڕوانە ئیمزاکانی ژێرەوەی بەڵگەنامەکە.

با لەو تێکستە وردبینەوە کە دوکتور کەمال فوئاد داوێتی بە بنکەی ژین و ئاراس. بۆ ئەوە بەوردیی تەزویریی بوونی ئەو بەناو بەڵگەیە نیشانبدرێ لە نووسینی ئەو کەسانە دەڕوانین کە لەسەر دەقێکی دیکەی ئەو "ئاگاداریییە" دەدوێن: مامۆستا کەریمی حیسامیی کە یەک لەوانە نووسیویە:

> *تێبینی: ئەو بەیاننامەیە ساڵی ١٩٦٨ شاد رەوان **دوکتور رەحیمی قازی** بە خەتی خۆی نووسیبوویەوەو بۆی نارد بووم. لە داوێنی بەیاننامەکە نووسیبووی: کاکە ئەم ئاگاداریە ئیمزای قازی و سەرۆکەکانی تری کۆمەڵەی ژ.ک ی پێوە نیە. لە سەر لاپەڕەیەک بە فارسی و بە کوردی چاپ کرابوو، من لە باری ماناوە دەستکاریم نەکردوە. بە دوای بەیاننامەکەدا بڵاو

نامەیەکی دیکەی بۆ نارد بووم و نووسیبووی: کاکە ئەوانەی ئەو بەیاننامەیان ئیمزا کردوە ۷۲ .
کەس بوون، نەک ٦١ . من بۆ کەلک وەر گرتن بۆ نووسین و کار وباری رۆژنامەی کوردستان
ئەو بەیاننامەو هێندێ بەڵگەو نووسراوەی دیکەم برد بوونەوە بەغدا و نوسخەیەکم لە بەیاننامەکە
نوسیەوەو لە سۆفیا هێشتمەوە. کاتێ ویستم لە کتێبی کۆماری کوردستاندا وەک سەر چاوە
خەتی کاک **رەحیمی قازی** بڵاو بکەمەوە. دیتم دەستخەتەکەی دوکتور رەحیمی نەماوەو لە
بەغدا سەری تێدا چوە. هەر بۆیەش لە (کۆماری دێموکراتی کوردستان یا خود موختاری) دا
ئاماژە بە سەر چاوە کەی نەکراوە. ئەگینا سەر چاوەی ئەم بەیاننامەیەی دامەزرانی حیزبی
دێموکرات دەستخەتی دوکتور **رە حیمی قازی** یە بۆ منی ناردبوو

خوالێخۆشبوو مەحمود مەلا عززەت لە دۆکۆمێنتی ژمارە1ی کتێبەکەیدا بە ناوی "دەولەتی جمهوری کوردستان" لەژێر سەردێری : "ئاگاداری حیزبی دێموکراتی کوردستان" ئیشارەتی بە سەرچاوەی بەیانییەکە کردووە و دەڵێ:" دەقەکە کەریم حداد داوێتێ و رحیم قازییش ئەندامی ناوەندیی فیرقەی ئازەربایجان بۆی ناردووە. بەڵام ناوبراو نەیگوتووە ئەو لەکێ و لە کوێی وەرگرتووە. هەروەها رەحیم قازیی نووسیویە کە:" ئەم ئاگاداریە ئیمزای قازی و سەرۆکەکانی ژێکافی پێوە نییە. ئیمزای کەسیش بە ژێرەکەیەوە نییە. بێ ئەوە کە ئاماژە بە سەرچاوەیەک بکا نووسیویە کە ئەو ئاگادارییە لە کۆبۆونەوەی نهێنییدا جەنابی قاضی محمد پەسەندی کردووە. ئەوە ئیددیعایەکی بێ بەڵگە بووە. مخابن مامۆستا رەحیم قازیی لە بری ناردنی کۆپیکراوەکەی، ئەو دەقەی گوایە بە خەتی خۆی نووسیبۆوە و وشەی لێ گۆڕیبوو. بروانە ئەو بەڵگانەی خوارەوە!

ئەو دەستخەتەی کە وێنەکەی لە خوارەوە دەیبینن هی مامۆستا رەحیم قازییە کە باس لەو ئاگادارییە دەکا کە د. کەماڵ فوئاد نموونەی دەسخەتەکەی بە فارسیی و کوردیی و تایپکراویشی داوە بە بنکەی ژین و ئاراس. تکایە بە وردیی سەرنج بدە ئەو نووسراوەیە کە مەحمود مەلا عیززەت لە کتێبەکەیدا بە ناوی جمهوری کوردستان باسی دەکا:

کاد . ئەم ئاگادارییە تێزاوی قازی و دەستەڕۆکەکانی ترن کوردی شۆڕشگێڕ پێویستی پێیە بیرکەوێتەوە ئێمە —
خۆی لێ خۆشکرد بو، بەڵام ئەم ئاگادارییە لەلایەن قازییەوە وەدەست نەدرا وەکو بە نەوەی نووسینی کوردی لە ئێران
پێ سەند کرابو .

ئەم ئاگادارییە لەسەر پارچە کاغەزێکی جیاوازدا چاپ کرابو، لایەکی بە کوردی و لایەکیشی بە فارسی.
بە هەزە ورشەیکی کە کوردی نەبون لەلایەن بە ترەی نەتیرە خوێندوەتەوە . لە ماناکانیدا هیچ دەستکاری نەکراوە.

بۆلت

سەلام

* – لە ساڵی ١٩٧٧دا دەقی ئەم دۆکومێنتەم لە کاک کەریم حەداد وەرگرت، کە لەو سەردەمەدا ئەندامی ک. ن-ح. د. ک. أ. بوو، بە ئیمزایەکەی سەریدا دەناسرێتەوە کە رەحیمی قازی نوسیویتی، شارەزایان لە ناوبراو ئەمە دەسەلمێنن. ناوبراو یەکێک بوو لەو قوتابیانەی کە کۆماری ئاربنی بۆ باکو بۆ خوێندن. کە کۆمار تێک درا، ناوبراو لەوێ مایەوە و خوێندنی باڵای تەواو کرد، و چیرۆکی پێشمەرگەی نوسی. لە ١٩٧٩دا گەڕایەوە کوردستان و لە کۆنگرەی چوارەمی ح. د. تدا بە ئەندامی ک. ن. هەڵبژێررا. لە دواییدا لەگەڵ کۆمەڵێ لە سەرکردەکانی ئەو حیزبە لەسەر جیاوازی هەڵوێست لە رەتووێژ لەگەڵ حکومەتی ئیسلامی وزیاتریش بەقیت و پیلانی حزبی تودە لە حیزب جودابونەوە و بە گروپی حەوت ئەفەری نێونران، بەڵام رەحیمی قازی گەڕایەوە سۆڤیەت. بایەخی ئەم دۆکومێنتە هەر لە دەقی ئاگادارییەکەدا نییە بەڵکو لەو دوو تێبینیەی پاش و پێشیشیدایە..

– (ئەم ئاگاداریيە لە کۆماری میللی مەهاباددا بە تایپکراوی بڵاوکراوەتەوە).

١٩

وەکو دەبیندرێ خوالێخۆشبوو مەحمود مەلا عیزەت، خوێندکاربوونی خوالێخۆشبوو رحیم قاضی و نووسینی چیرۆکی پێشمەرگە و ئەندامەتیی دواتری ئەوی لە حیزبی دێموکراتدا لە دوای شۆڕشی ئێران کردووەتە بەڵگەی راستبوونی بەڵگەیەک کە خۆی نووسیویە:

"ئەو بەڵگەیە نە ئیمزای قازی پێوەبووە و نە ئیمزای دامەزرێنەرانی کۆمەڵەی ژ.ک. و نە ئیمزای ئەندامانی ژێکاف."

ئەو سی‌و چەند ئیمزا و ناوەی ژێر نووسخەکەی د.کەماڵ فوئاد بە خەتی تاکە کەسێک نووسراون. تاکێک ناوی ئەو سی‌و چەند کەسەی نووسیوە و بۆی ئیمزاکردوون. بروانە وێنەی خەت و ئیمزاکان، رێک و پێکیی ئیمزاکان، وێچوویی شێوە نووسینی ناوەکان، مەعلووم نەبوونی رێکەوتی نووسین و ئیمزاکردنی ژێری دەقەکە.

لە ژێر نووسخە تایپکراوەکەدا ناوی ٧٢ کەس نووسراوە. ئەو ٧٢ کەسە وادیارە نەخوێندەوار بوون. چونکە هیچکام لەوانە نەیانزانیوە ناوی خۆیان بنووسن و ئیمزای بکەن!! تەنانەت پەنجەمۆریشیان نەبووە. بەڵام لە قەولی ئەو کەسانەوە باسی پەیمانی ئاتلانتیک و فاشیزم و ئەنجومەنی ئەیالەتیی و ولایەتیی کراوە. هەروەها نووسینی چل پەنجا ناوی بێ ئیمزای سەیرو سەمەرەی وەکو مانقور مەبەست (مەنگور)بووە لەژێرەکەی‌دا نووسراوە. وەکو دەبیندرێ ناوی قاضی محمد حزیری کە دەبێ "قاضی محمد خضری قاضی اشنویە" بووبێ ودووجار ناوی نووسراوە. جارێک لەژێر نووسخە تایپکراوەکەدا ناوە بێ ئیمزا کەی نووسراوە و جارێکی دیکەش لەژێر ئەو دەقەی کە دەستخەت و ناوەکەی بە هەڵە و بێ ئیمزا نووسراوە.

چوار نووسخەی کوردیی و فارسیی (٢ نووسخەی دەسخەت و ٢ نووسخەی تایپکراو) لەلایەن د.کەماڵ فوئادەوە دراوە بە بنکەی ژین و دەزگای چاپی ئاراس. بەڵام هیچکام لەو کەسانەی کە بەدوای پشکنین و بەدواداچوونی ئەو ئاگادایی‌یەوە بوون تەنیا باس لە دەقێکی فارسیی دەکەن کە سازمانی ئینقلابیی حیزبی توودە بۆ یەکەمجار لە دەرەوەی وڵات بە زمانی فارسیی بڵاوی‌کردووەتەوە! جیالەوە بۆچی لە نووسخە تایپکراوەکەدا ئەو ناوو ئیمزایانەی پێوەنییە کە لە نووسخەی دەسخەتەکەدا پێوەی لکێندراون ؟ !

گەلۆ ئەم ناوانە هەبوون؟ خەلکی کوێن ؟ : معروف آقا رئیس عشایر، کامە عەشیرە؟ نوری بیک رئیس عشایر، کام عەشیرە؟ شیخ عبدولقادر رئیس عشایر، کام عەشیرە؟هەروەها دەیان ناوی ناتەواوی بێ ئیمزاو و هەڵە و سەیری وەکو کاک علی مانقور[دەبێ مەنگور بووبێ] سەیرتر لەوەش ئەوەیە کەسیک هەبێ و پەسنی کاک و ئاغا بۆخۆی بنووسێ. هیچکام لە خاوەنی ئەوناوانە ئەو بەناو بەیانییەیان ئیمزانەکردووە. تۆ بڵێ بەشێک لەو

هەموو پیاوە ناودارە تواناییی نووسینی ناوی خۆیان نەبووبێ؟ ئەگەر ئەمانە لەو سەردەمەدا خوێندەوارنەبووبن ، خۆ دەیانتوانی پەنجە مۆری خۆیان لەژێر ڕاگەیەنراوەکە (داخوازنامە) دا بنەخشێنن.

زۆر لەو ناوانە کە لە ژێر نووسخە تایپکراوەکەدا نووسراون هەر لەبنەڕەتەوە هەڵەن و لە کوردییدا نین وەکو : پیرات[پیرۆت، ناوە بۆ ژن و پیاو] حنارا مەبەست هەنارە بووە. جعفر حنارا (جعفر هنارە- هەنارە) رئیس طایفە- گنی خسروی رئیس شهردار؟! عباس آقا فنک، رئیس طایفە ؟! عبدالقدیر [بخوێنەوە عبدالقادر] جعفری مالک؟! قاسم مطمتی؟! قدیر [بخوێنەوە قادر] مرسی زرزا [موسی زەرزا] تارانی زرزا؟- محمد امینی مالک؟ عشایری مافرا مالک ؟! کامزی؟!- سعیدی صلاحیان؟ قدیر کریمی؟ [قادر]- خدیر[خدر- خضر] اوتامیشی [اطمیشی]. مهندس فلاحت؟!!

لەهەموان سەیرتر ئەوە یە لەو ئاگادارییەدا جیالە تاجرو مهندس و مالک و رەئیس عەشایرو قاضی ، ناوی وەرزێرێک، بەننایەک کرێکارێک، باربەرێک نەنووسراوە.

دەستخەتەکەی مامۆستا رەحیم قاضی کە وێدەچی دەیان‌ساڵ بەر لەتێکستەکەی دوکتور کەماڵ فوئاد نووسرابێ، دەریدەخا کە ئەو بەناو بەڵگەیەی د.کەماڵ ئیعتیبارو سەنەدییەتێکی نییە. مامۆستا رەحیم قازی نووسیویە:

"کاکە ئەم ئاگاداریە ئیمزای قازی و سەرۆکەکانی کۆمەڵەی ژ- ک پێوە نیـیە. چونکە هێشتا ژ.ک خۆی لەخۆی نەکردبو، بەلام ئەم ئاگاداریە لەلایەن قازی‌یەوە نووسراوە[مەبەستی ئەوەبووە کە لە قەولی جەنابی قازی محەمەدەوە نووسراوە، ئەگەر بە خەتی جەنابی قازی نووسرابایە، دەبوو کۆپییکراوی ئەو دەسخەتەی بۆ هاوڕێکانی ناردبایە] کێ لەقەولی جەنابی قازی محمدەوە ئەو بەیانییەی بەو فارسیی و کوردیی‌یە شل و شەوێقە نووسیوە نەناسراوە. ئەگەر ئەو ئاگادارییە لە لایەن جەنابی قازی‌محەمەدەوە نووسرابووبێ، بۆچی ئیمزای نەکردبوو؟ ناوبراو لە درێژەی روونکردنەوەکەی‌دا دەنووسێ:

"لە کۆبونەوەی نهێنییدا مەسەلەی ژ-ک پەسەند کرابو. ئەم ئاگاداریە لەسەر پارچەکاغەزێکی جیاوازدا چاپ کرابوو. بەعزە ووشەیکی کە کوردی نەبون لەلایەن بەندەی فەتیرە خۆرەوە گۆڕدراوە؟!!!. لە مانای‌دا هیچ دەستکاری نەکراوە" ئیمزا برات رەحیم. [مەبەست رحیم قاضی یە]

وادەردەکەوێ کە سەرچاوەی ئاگادارییەکەی مامۆستا رەحیم قاضی دەگەڕێتەوە بۆ سەر فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان. فیرقەی دێموکراتیش بەیانییەی ١٢ مادەیی ١٢ شەهریوەری هەبووە و کوردێکی مەبادیی تورکییزان کردوویەتە فارسیی. دیارە دەستێکیان تێوەرداوە و ٨ مادەیان بۆ کورد لێ دەرکێشاوە و ئەو ناوو ئیمزا دروستکراوانەش لە لایەن مامۆستایەکی پسپۆرەوە لەژێر ئەودەقە داندراوە و ناوی بەڵگەی راگەیاندراوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی لێنراوە.

لەبەندی 6 ی نووسراوە کوردیی‌یەکە دەردەکەوێ کە ئەو نووسراوەیە کاری فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجانە. بڕوانە: ل ١٩٣-٢٢٤ پێداچوونەوەی مامۆستا کەریم حیسامیی بەرگی دووهەم. هەروەها بڕوانە ئەو بەندەی خوارەوە:

" 6- مخصوصا حزب دمکرات سعی خواهد کرد که مابین ملت آذربایجان و اقوامیکه در آذربایجان زندگی میکنند (آشوری، ارمنی و غیره) درمبارزه [ئەووشەیە دواتر لێی‌زیاد کراوە]وحدت و برادری کامل برقرار گردد."

کەسێک کە بە وردیی لەو بەندە ورد بێتەوە بە ئاسانی بۆی دەردەکەوێ کە ئەو بەندە هەر ئەو ویستەی باقرئۆف و هەمان سیاسەتی ستالین و مۆلۆتۆف بووە کە باقرئۆفی سەرۆکی حکومەتی ئازەربایجان لە وتووێژ لە گەل پێشەوا قازی محەمەددا ڕایگەیاندبوو لەو بەندەدا شاردراوەتەوە. ئەوان دەیانویست کوردستان بکرێتە بەشێک لە ئازەربایجان. لەو بەندەدا باکوری رۆژهەلاتی کوردستان بە خاکی ئازەربایجان داندراوە کە گوایە هی" میللەتی ئازەربایجان"ە و دوو قەومی ئەرمەنیی و ئاشۆرپیی تێیدا دەژین و لەگەڵ ئازەریی ناکۆکن. لێرەدا باسێک لە کورد نەکراوە. بەلام ئەرکی بۆدیاری کراوە کە بۆ یەکێتیی و برایەتیی ئەو بەناو گەلانە هەوڵ بدا.

ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان لە ٢ ی ڕێبەندانی ١٩٤٦ لەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە نیشانەی سەربەخۆیی بڕیاری ڕێبەرایەتیی بزووتنەوەی کورد و شەخسی پێشەوا قاضی محمدو وەفاداریی ڕێبەرانی کۆمەڵەی ژێکاف بەو ئامانجە بووە کە سوێندیان بۆخواردبوو. گۆڕینی ناوی کۆمەلە بە حیزبی دێموکراتی کوردستان بە مانای گۆڕینی ئامانجی کۆمەڵەی ژێکاف نەبووە. راگەیاندنی کۆماری کوردستان لە ٢ ی ڕێبەندان بۆ ئەوە بەڵگەیەکی حاشا هەڵنەگرە.

وەکو باس کرا، بەیانییەیەکە دەقی کوردیی نەبووە. چونکە ئەو فکر و نووسراوەیە هی فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان بووە. ناوەرۆکی ٨ بەندەکەشی وەرگێردراوی ٧ یان هەشت بەند لە دوازدەبەندەکەیەتی. نەنووسینی ڕێکەوتی بەیانییەیەکەش لەبەر ئەوە بووە کە نەزانرێ دوای

بەیانییەی فیرقە نووسراوە یان لەروی ئەو کۆپیکراوە. وێدەچێ کە نووسەری دەقە فارسییەکەی بەیانییەکەش کورد زمان بووبێ و لەئازەربایجان خوێندبێتی. چونکە فارسیی نووسینەکەشی تێکەڵاوێکە لە کوردیی، فارسیی و تورکیی. لە و شوێنەوە کە باس لە " منظور مقدس دەکرێ ، نووسەر لەبری نووسینی ناوی حیزبی دێموکرات بایداوەتەوە سەر" فرقە" دموکرات کردستان و داوادەکا و دەنووسێ: " در فرقە ملی خود گرد شدە"... در "فرقە " ملی خود حلقە زدە" ی خەت لیداوە و کردوویەتە "گردشدە" "گردشدە" وەرگێڕدراوی " وەخڕبوونی کوردییە. لە فارسییدا گردشدن بەمانای کۆبوونەوە کەڵکی لێوەر ناگیرێ.

سەرەتا دەبێ بگوترێ ئەو دەقە لەلایەن کەسێک یان کەسانێکەوە نووسراوە کە ئەندامی کۆمەڵەی ژێکاف نەبوون. بەو جۆرەی کە لەو بەڵگەیەی د.کەماڵ فوئاددا دەبیندرێ، ئەگەر ئەو راگەیەندراوە لەسەردەمی کۆمەلەی ژێکافدا نووسرابێ ، دەبێ ئەوە داخوازی کۆمەڵە خەلکێک بووبێ کە بەوتەی مامۆستا نەوشیروان مستەفا "هاندراوبوون "کە داوای دامەزرانی حیزبێکی کراوە [وەکو دێموکرات]بکەن کە هەموو کەس بتوانی ببێتە ئەندامی.

ئەو داوایەش بە مانای دانانی هێڵی سیاسیی و ئامانجی جیا لە کۆمەڵەی ژێکاف نەبووە. ئەگەر ئەو نووسراوەیە داخوازێک بۆ دامەزرانی حیزبی دێموکرات بووبێ، باسێکی لە هەڵوەشاندنەوە یان گۆڕینی کۆمەڵەی ژێکاف و نەگونجاویی بەرنامەی ژێکاف یان هەلومەرجێ کە کۆمەڵەی ژێکافی خستبووە ئەو وەزعە دەبوو بکرێ و بەرنامەی حیزبەکە بگورن. لەو حاڵەدا چەند کەسێک لە ئەندامانی دامەزرێنەری کۆمەلە ، یان جەنابی قاضی محمد ئەو دەقەیان دەبوو ئیمزا کردبایە.

مامۆستا رحیم قاضی کە تێکستەکەی بۆ برادەرانی خۆی ناردووە هەروەکو باسکرا، بە ئاشکرا دەڵی:" کە ئەو تێکستە نە ناوی جەنابی قاضی محمد"ی پێوە بووە و نە ناوی ئەندامانی کۆمەڵە." ئەی چۆنە کە لە دەقەکەی د.کەماڵ فوئاددا ناوی قاضی محمد دوای دروشمی " بژی کوردستانی خودموختاری دێموکرات" زیادکراوە و وشەی حیزبی بە ناو تازەدامەزراوی لێ قرتاوە؟ !!

دوای گەڕانەوەی جەنابی قازی محمد و هاوڕێکانی لە باکۆ، کرانەوەی حیزب بۆ هەموان باس کراوە. بەڵام بەڵگەیەک نییە کە نیشانبدا جەنابی پێشەواو هاوڕێکانی بیریان لە گۆڕینی ئامانجەکانی کۆمەڵە کردبێتەوە. بە پێچەوانەی نەزەری باقرئۆف، پێشەواو هاوڕێکانی دوای گەڕانەوەیان لە باکۆ ، زۆر باش زانیویانە فێڵە گورگەیەک لە ژێر سەری باقر ئۆف و مۆلۆتۆف داهەبووە کە ویستوویانە کوردستان بە ئازەربایجانەوە بلکێنن . بروانە

کتێبی پێداچوونەوە نووسینی مامۆستا کەریم حیسامی بەرگی دووهەم . لاپەڕەی ٤٥ پاراگرافی ٢. بۆ ئاگاداربوون لە بزووتنەوەی رزگارییخوازیی کورد وبەسەرهاتی کۆماری کوردستان و ئەو ڕووداوانەی کە کەمتر کەوتوونەبەرباس و لێکۆڵینەوە بڕوانە بەسەرهاتی قارەمانانی بارزانی لە کۆماری کوردستان و پاشەکشە و تێکشکاندنی ئەرتەشی ئێران و کشانەوەیان بەرەو سنورەکانی سۆڤییەت و پێکهێنانی رێکخراوەیەک لە باکۆ لە ١٩٤٨/١/١٩ کە تێیدا هەموو کوردەکانی رۆژهەلات و باشوری کوردستان کە لە باکۆ دەژیان تێیدابەشداربوون. پێداچوونەوە بەرگی دووهەم لاپەڕەی ٢٢-٤٦ کەریم حیسامی.

قاسم ئاغا ئێلخانیزادە کە لە سەفەری باکۆ لەگەڵ هەیئەتی نوێنەرایەتییکورد بووە لەو فێڵ و فەرتەنەیەی باقرئۆف و ستالین ئاگادار بووە. بۆ ئەوە ئەو فێڵەیان لێ پووچەڵ بکرێتەوە پێشەوا و هاوڕێیانی کۆماری کوردستانیان لە ٢ ی ڕێبەندان ڕاگەیاندووە. بۆ ئەو مەبەستەش داوایان کردووە کە لەهەموو شوێنێکی کوردستانەوە نوێنەرانی خەلک بچنە شاری مەهاباد و لە میتینگێکدا بەشداریی بکەن کە تێیدا بڕیارێک لە لایەن بیست هەزار کەس لە نوێنەرانی تەواوی "طبقات اهالی کوردستانی شمالی " قبول کراوە. کوردستان ژمارە ٨ لاپەرەی ٣ ساڵی یەکە م ٨ ڕێبەندانی ١٣٢٤ .

تێکست و دەقەکانی "ڕاگەیەندراوە کە"ی حیزبی دێموکرات کە لە لایەن د.کەمال فوئاد ، مەحمود مەلا عیززەت ، کەریم حیسامی، نەوشیروان مستەفا و د.قاسملووەوە بڵاوکراونەوە لە یەکتر جیاوازن. هەموان وەرگێڕدرای دەقێکی تورکی - فارسیین و مامۆستا کەریم حیسامیش زۆر باشی بۆچووە کە گوتویە: ئەو دەقە کۆپییەکی بەرنامەی فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجانە.

ئەگەر بەر لە ڕێکەوتی یەکەم ژمارەی رۆژنامەی کوردستان" ئۆرگانی رەسمیی حیزب " ئەم بەڵگەیە وجودی هەبووبێ دەبوو لە یەکەم ژمارەی رۆژنامەی کوردستاندا بنووسری. دوای گەڕانەوەی هەیئەتی نوێنەرایەتیی کورد لە باکۆ لە کۆبوونەوەیەکدا کە جەنابی پێشەوا باسی سەفەرەکە و داوای باقر ئۆفی بۆ دامەزرانی حیزبێکی [کراوە] باس کردبوو، راگەیاندنەکە دڤۆکیی بووە. داواکەی باقر ئۆفیش ویستی مۆلۆتۆف بووە. ئەوانە ویستوویانە کوردستان بە ئازەربایجانەوە بلکێ. مەرجی ناسینی کورد بە گۆڕین یان دامەزراندنی حیزبێکی دیکەوە گرێدرابوو. پێشەوا بە ئارامیی ئەو سیاسەتەی بۆڵشویکەکان و باقرئۆفی بۆ خەلکە کە باس کردبوو. ئاکامی باسەکە و هەڵوێستێکی کە گیرابوو، گۆڕینی ناوی کۆمەڵەی ژێکاف بە حیزبی دێموکراتی کوردستان" ی لێکەوتبۆوە. لەمەڕ گۆڕینی ئامانجی کۆمەڵەی ژێکاف و نووسینی ئەو ٨ بەندەی بەیانییەی حیزبی دێموکرات لەلایەن دامەزرێنەرانی کۆمەلەوە هیچ بەڵگەیەک لە دەستدا نییە.

د. کەمال فوئاد ئەو وتەیەی مامۆستا نەوشیروان مستەفای لەبەرچاو نەبووە کە لە لاپەڕەی ٨٦ کتێبەکەی‌دا بە ناوی حکومەتی کوردستان نووسیویە:

> هێشتا کۆمەڵەی ژ. ك نەگۆڕا بو بە حیزبی دیموکراتی کوردستان بە هاندانی قازی محەمەد و چەند کەسێکی تر لە هاوکار و هاوبیرەکانی تۆمارێکی چەند گەزی لە قوماش ئامادەکراویان لە ناو خەڵك دا گێڕا بۆ کۆ کردنەوەی ئیمزا بۆ پشتیوانی لە دامەزراندنی حیزبی دیموکراتی کوردستان. هەزاران کەس ئەو تۆمارەیان ئیمزا کرد.

راگەیەندراوەکە، داخوازی هەزاران کەس بووە بۆ دامەزرانی حیزبی دێموکرات. واتە ئەو نووسراوەیە هەروەکو لە دەقەکەدا هاتووە ئارەزووی ئەو کەسانەبووە کە ئیمزایان کردبوو کە دوای دەربرینی ئارەزووەکانیان ئەو باسە بە نووسینی ئەو دەستەوشەیە کۆتایی پێ دێ" اینک شعارهای ما" واتە ئەوەیە دروشمەکانی ئێمە. مامۆستا نەوشیروانیش لە نووسینەکەی‌دا باس لە دامەزراندن و پێک هێنانی حیزبی دێموکراتی کوردستان ناکا، بەڵکو رواڵەتی نووسینەکەی ئەوە دەگەیەنێ کە باس لە گۆڕینی ناوی کۆمەڵەی ژێکاف بە حیزبی دێموکراتی کوردستان کرابێ. لەمەڕ دەقی بەیاننامەکەش دەنووسێ : لە بنەڕەت را بە دوزمانی فارسی-کوردی بڵاوکراوەتەوە. تێکستە کوردی‌یەکەی تا ئێستا لەبەردەست دا نییە. بەڵام د. کەماڵ کە خاوەنی دوودەقی فارسیی وکوردیی بووە نەیگوتووە ئەو دەقەی لە کوێ بووە.

ئەو کاتە کە داخوازەکە نووسرابوو، هێشتا حیزبی دێموکرات پێک نەهاتبوو. راگەیاندنەکەش داواکردنێک بووە و بەس. ئەگینا دەبوو بنووسرێ ئەوە ئامانجی حیزبی دێموکراتە یان ئامانجی حیزبی ئێمەیە. بەلام کاتێ بەیانییەی ١٢ شەهریوەری ١٣٢٤ فیرقە بخوێندرێتەوە دەردەکەوێ کە ئەو نووسراوەیە هاوکوفی ئەو بەیانیی‌یەیە. کورتەی باسەکە ئەوەیە کە ئەو " راگەیەندراوە" نە بڕیاری ئەندامانی دامەزرێنەری کۆمەڵەی ژێکاف و نە بڕیاری پێشەوا وئەندامانی کۆمەڵە بووە. کۆمەلە تەنیا ناوەکەی گۆڕدرابوو. ئەندامانی کۆمەلەی ژێکاف بە پێی سوێندێک کە خواردبوویان نەیان‌دەتوانی ببنە ئەندامی حیزبێکی دیکە.

ناوی جەنابی قاضی محمد لە نوسخەکەی د.کەماڵدا دواتر لێی زیادکراوە . بروانە دەقی نامەکەی مامۆستا رەحیم قاضی کە لە نوسخە ناردراوەکەی خۆیدا باسی دەکا کە وێنەکەی لەسەرەوە دا نیشان درا. بە متمانەوە دەبی بگوترێ کە هیچکام لە ئەندامانی دامەزرێنەری کۆمەڵە و شەخسی پێشەوا ئەو دەقەیان ئیمزا نەکردبوو.

تەنیا د.قاسملوو ناوەرۆکی ئەو بەناو ڕاگەیەندراوە ساختەیەی فیرقەی کە لە کتێبەکەیدا بە بەرنامەی حیزبی دێموکراتی کوردستان دانا بوو کردە خەتی سیاسیی حیزبی دێموکرات و هەموو حیزبەسیاسییەکانی باشوریش بەدوای ئەودا خودموختارییان کردە هێڵی سیاسیی خۆیان و ناوی حوکمی زاتیی و لامەرکەزیی‌یان لێنا.

ئەو خەتە کە دوای روخانی کۆماری کوردستان بە سەدان هەزار قوربانیی بۆدراوە لە رۆژهەڵاتی کوردستان هاوردەی حیزبی تودەی ئێران بووە. لە باشوری کوردستان سازمانی ئینقلابیی حیزبی تودەی ئێران (کورش لاشائی و هاورێکانی) بڵاوکەرەوەی ئەو خەتە بوون. میسیۆنی لاشایی لەسەردەمی حکومەتی محمد رضاشا، پاشای ئێران بۆ ماوەی سێ مانگ لە بەکرەجۆ کلاسی پەروەردەو راهێنانی بۆ جەلال تاڵەبانیی و مێشکە سیاسییەکانی دوارۆژی کوردستان پێک هێنا. مێشکی سیاسیی رێبەرانی کۆمەڵەی رەنجدەران لە باشورو دەستە خوشکەکەی لە رۆژهەلات، گۆشکراوی ئەو میسیۆنە سیاسیی‌یە ئێرانیی‌یە بووە. ئەو خەتە لەلایەن ئیرەجی ئیسکەندەریی ، سکرتێری گشتیی حیزبی تودەوە کێشرایە نێو گەڵالەکەی د.قاسملوو کە لە هاتنەوەی بۆ باشوری کوردستان و دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی (ئێران) لەجێی بەرنامەی دامەزراندنی سیستمێکی فێدرالیی کە خۆی لە گەڵاڵەکەیدا پێشنیاری کردبو قبووڵ کرا. ئەم بەسەرهاتە لە زمانی مامۆستا کەریم حیسامیی بخوێننەوە کە لە پیداچوونەوە ژمارە ٢ لاپەرەی ٢١٥ پاراگرافی دووهەم دا نووسیویە ...

" پاش لێکدانەوەو هەڵسەنگاندنی بارو دۆخی ئێران و جیهان دەگەنە ئەو قەناعەتە کە (رووخانی رێژیمی شا و پێکهێنانی کۆماری فێدراتیڤی ئێران) بکرێتە ستراتێژیی حیزبی دێموکراتی کوردستان. بە تایبەت کە مەسەلەی (ئیتیحادی فێدراڵیی) لە بەیاننامەی هاوبەشی کومیتەی شۆرشگێری حیزبی دێموکراتی کوردستان و نوێنەرانی حیزبی تودەی ئێرانیش‌دا هاتبوە گۆڕی".

د.قاسملو لە چاوپێکەوتنی ئیرەجی ئیسکەندەریی ، (سکرتێری حیزبی تودە)مەسەلەی نووسینی بەرنامەکەی لەگەڵ باس کردبوو. ناو براو پێشنیاری گۆڕینی ستراتێژی حیزبی پێکردبوو و داوای لێکردبوو کە ویستی فێدراڵی کردنی ئێران بکرێتە " دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستان.... دوکتور

قاسملوو قبووڵی کردبوو ووتەکەی بۆ هاورێیانی خۆی باس کردبوو و پێشنیارەکەی پێباش ببوو وگوتبووی خودموختاریی پێشنیار کراو چەند خاڵی مەنتیقیی و راستی تێدایە. بەلام باسی لەوە نەکردووە کە خودموختاری بۆچی مەنتیقیی‌یە و نوختەی راستی کامانانەن؟

بە باوەری نووسەری ئەم وتارە، خود موختاریی بە مانای گرێدراویی کوردە بە ناوەندەوە. بێبەشکردنی کوردە لە مافی دیاریکردنی چارەنووس. بە مانای قبووڵکردنی هەرنیزامێکی سەرەرۆ و فاشیست و داگیرکەرە لە ناوەند. دانی ماڵیاتی نارەواو خەرجی شەرو ئاوەدانکردنەوەی ناوەندە بە خەرجی کورد. گەشەدانە بە زمان و فەرهەنگی نەتەوەی فەرمانرەوا. خودموختاریی بە مانای قبووڵکردنی دابڕاویی ئەبەدیی بەشەداگیرکراوەکانی کوردستانە و مانەوەیانە لەژێر دەستی داگیرکەراندا. دانی مافی قانونیی بە دەسەلاتدارە بۆکوشتن و بەندکردنی کورد و وێرانکردنی شاروگوندی کوردستان و تالان و برۆی سامانەکەیەتی.. ئەوەی کە ئێستا لەئۆردوگای کۆیە، کۆمەڵێکی لێقەوماو هەیە و ناتوانێ بچێتەوە ماڵ و مەسکەنەکەی و بە سەرشۆرپیی و جیرەخۆریی دەژین بە شان و باڵی دۆستانی ستراتێژیکی ئێراندا هەڵدەڵێن بەرهەمی ئەو خەتە ئێرانیگەریی‌یە بووە. گرێدانی مافی نەتەوەیی کورد بە دابینکردنی دێموکراسی لە ئێراندا خەیاڵێکە و هەرگیز وەدینایە.

بەڵگەکەی دوکتور فوئاد زۆر دواتر لە روخانی کۆماری کوردستان ساز کراوە. بۆ وێنە لە ژمارەی ٣٠٢ شەممو شەشی خەزەڵوەری ١٣٢٩ی رۆژنامەی کوردستان " ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستان (ئەندامانی فیرقەی دێموکرات دەستەی نووسەرانی ئەو بلاوۆکە بوون) ، لەژێر سەردێری تێوەرسورانی پێنجەمین ساڵی هەوەڵین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان سەروتارێکی دورو درێژیی لەسەر یەکەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان وهاتنی نوێنەرانی تەواوی کوردستانی مەزن بۆکۆنگرە نووسیویە کە : لەو کۆنگرەیەدا، داوای یەکبوون و یەکگرتنەوەی هەموو کوردستانیان کردووە و ئەو داوایەش بە مەرامی حزبی دێموکراتی کوردستان دیاری کرواە و داوای رزگارکردنی تەواوی کوردستانی داگیرکراو کراوە. پرسیار ئەوەیە کە ئەو داوایە چۆن لەگەڵ ئەو ئاگاداریی‌یەی د.کەماڵ یەک دەگرێتەوە؟ بۆ ئەوە د.کەماڵ فوئاد ناتەبایی بەڵگەکەی لەگەڵ دۆکۆمێنتەکانی حدک و کۆماری کوردستان هەڵسەنگێنە دەقی سەروتارەکەی کوردستان (ژمارەی ٣٠٢ی ٦ خەزەڵوەری ١٣٢٩ لە کۆتایی باسەکەدا دەخرێتە بەرچاو.

خودموختاری فورمولەکراوی کونگرەی ٣ی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ، پێشنیارکراوی سکرتێری حیزبی تودە، گەرانەوە یەک بووە بۆ ئەنجومەنەکانی ئەیالەتیی- ولایەتی‌کە لە قانونی ئەساسیی ئێران وسەردەمی بەرلە مەشروطەدا پەسند کراوە.

خودموختاری شکڵێک له مافی چارەنووس نییه. قۆناخێکیش نییه که کورد پێیداتێپەڕێ. هەرچەند فۆرمولەکردنەکەی د.قاسملوو وەکو شکڵێکی مافی چارەنووس دەیناساند به تایبەتی بۆ کورد که وڵاتەکەی دابەش کراوه. خودموختاریی نه یەکگرتنەوەی کوردستان و نه یەکەتیی نەتەوەیی و نه دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی دەستەبەردەکا. ئەو خودموختارییيه گرێدراویی ئەبەدیییه به هەرنیزامێکی نگریسەوه که له ناوەند حاکم بێ. خودموختاریی خۆگرێدان و تەسلیم کردنی کوردە به هەر دەوڵەتێکی که له ناوەند حاکم بێ. ئەو خودموختارییيه لەبێدەرەتانیی دا دەبێته فێدراڵییه دوومادده‌ییيەکەی(۱۵ و ۱۹ قانونی ئەساسیی ئیران بۆ ئەو چەند کەسەی که لەهەرمۆتەی کۆیه لەژێرچاوەدێریی دەزگای ئیتتیلاعاتی سپای پاسداران و زانیاریی یەکێتیی نیشتمانیی دا دەژین.

بەگوێرەی ئەو بەڵگانەی که له بەردەست دان ، حیزبی دێموکراتی کوردستان، لەسەردەمی کۆماردا بەرنامەیەکی دیکەی جیا له بیرۆکه نەتەوەیییەکەی کۆمەڵەی ژێکاف نەبووه. تەنیا ئاماژەیەک که به وشەی ئەنجومەنی ئەیالەتیی و ولایتی و خودموختارییکرابێ له بەناو وتوێژێکدا بووه که چەند رۆژنامەنووسی تاران بەر له ۲۱ئازەری ۱۳۲٤ لەگەڵ پێشەوا قازی محەمەد کردوویانه که له ۲۰ سەرماوەزی ۱۳۲٤ واته ۱۱ ژانویه ۱۹٤٦ له رۆژنامەی کوردستانی سەردەمی کۆماردا چاپ کراوه.

راگەیاندنی کۆماری کوردستان له دووی رێبەندانی ساڵی ۱۳۲٤ رێگەیەکی بۆ سەلماندنی ئەو تەزویرکردنه نەهێشتووەتەوه. ولاتێکی داگیرکراوی وەکو ئێران له دوای شەهریوەری بیست که مان و نەمانی لەئەگەرونەگەردابوو، نەتەوەیەکی وڵاتداگیرکراوی ٥ ساڵ خودموختار داوای دێموکراسیی بۆدەکا یان ئاواتی رزگاربوون له ژێرچەکمەی سەربازی روس و ئینگلیزی بۆدەکا؟

سەرچاوەکان

بروانه کتێبی تاریخ کردستان نووسەرانی یەکێتیی سۆڤێت" لازاریڤ،محوی ، حسرتیان، واسیلییەوا و ژاگالینا – وەرگێڕانی منصور صدقی – کامران امین آوه. ل. ۲۲٥

پێداچوونەوه بەرگی ۲ کەریم حیسامی

٣- چل ساڵ خەبات، دوکتور قاسملوو

٤- حکومەتی کوردستان ، نەوشیروان مستەفا و ئەوسەرچاوانەی کە ناوبراو لە ژمارەی ٢٥ دا ئاماژەی پێکردوون

٥- جمهوری کوردستان ، مەحمود مەلا عیززەت

٦- کوردستان ، سلەکانی ١٣٢٤- ١٣٢٥

٧- پرۆگرامی پەسندکراوی کۆنگرەی ٢و ٣ حدک)

سوپاس و پێزانین بۆ کاک ئەیوب ئەیوبزادە بۆ ناردنی چەند دۆکۆمێنت و سوپاسوێژی مامۆستا حەسەن قازیم بۆ هاوکارییکردنی کاک ئەیوب ئەیوبزادە و ناردنی ئەو دۆکۆمێنتانەی کە لێی داواکرابوو . تکایە بەڵگەکانی د.کەمال فوئاد لە لاپەڕەکانی دادیدا ببینە ! دەقی تایپکراوەکە نەخرایە بەرچاو. چونکە لە ووتارەدا بەدرێژی باسی کرا. کەسانێک بیانهەوێ دەقەکان ببینن دەتوانن لە ئاخر لاپەرەکانی کوردستان سالەکانی ١٣٢٤-١٣٢٥ بروانن.

همراهان ما بفهمند حق مشروع انسانی خود چیز دیگر نمیخواهیم شعارهای ما در حدود زیرین خلاصه شده است آزادیخواهان و تمام
دوستدار ملت کرد بفهمانید

اینک شعارهای ما :

۱ ـ ملت کرد در داخل ایران در اداره امور محلی خود مختار و آزاد باشد و در حدود دولت ایران خودمختاریت ملت کرد را
بدست بگیرد .

۲ ـ با زبان کردی خود بتواند تحصیل بکند و امورات دوایر دولتی با همان زبان کردی اداره شود .

۳ ـ انجمن ولایتی کردستان طبق قانون اساسی بفوریت انتخاب شود در تمام کارها و اجتماعی و دولتی نظارت و سرکشی بکند

۴ ـ مامورین دولت باید قطعاً از اهل محل باشند .

۵ ـ بواسطه یک قانون کلی مابین رعیت و ارباب سازش بعمل آید و آتیه هر دو تامین بشود .

۶ ـ مخصوصاً حزب دموکرات کردستان سعی خواهد کرد مابین ملت آذربایجان و اقوامیکه در آذربایجان زندگی
میکنند (آشوری، ارمنی و غیره) و یهودیها وحدت و برادری کامل برقرار گردد .

۷ ـ حزب دموکرات کردستان بواسطه استفاده از منابع طبیعی سرشار کردستان و ترقی امور کشاورزی و بازرگانی
و توسعه امور فرهنگی و بهداشتی برای رفاه حال اقتصادی و معنوی ملت کرد مبارزه خواهد کرد .

۸ ـ ما میخواهیم ملتهائیکه در داخل ایران زندگی میکنند بتوانند آزادانه برای سعادت و ترقی میهن خود کوشش نمایند

زنده باد کردستان خودمختار دموکرات .

[illegible]

بەیاننامەی کۆمەڵەی دیموکراتی کوردستان

هاونیشتمانانی بەڕێز

ئاگری شەڕی ئەم دواییەی دنیای داگرتبوو کە بە [illegible] دیموکراسی هەڵایسا بە هێزی [illegible]
[illegible] دنیای دیموکراسی غالب. دنیای فاشیستی [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ئەم کوردانە [illegible] حق و ئیختیاری میللی [illegible] کردووە. [illegible]
[illegible] ئیران [illegible]
[illegible]
[illegible] !!! [illegible]
[illegible] جلی پۆشینی لباسی خۆمان ئازاد نەبوو! [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ئازاد [illegible] بۆچی [illegible] ؟ بۆچی [illegible] کوردستان
[illegible] ؟ [illegible]
[illegible] حقوق و ئیختیاراتی میللی [illegible]
خۆمان [illegible]

بۆ ئەم مەبەستە کە کۆمەڵەی دیموکراتی کوردستان لە مهاباد پێک هێنراوە [illegible]
کردووە، هاونیشتمانان [illegible] کۆمەڵەی میللی خۆمان [illegible]
بۆ وەرگرتنی حقوقی میللیمان [illegible]
کۆمەڵەی دیموکراتی کوردستان بە رێبەری [illegible] ئاڵای [illegible]
[illegible] لە [illegible] رزگار دەبێت
[illegible] دەوڵەتی ئیران [illegible]
[illegible] ئابڕووی میللی [illegible]

١- میلەتی کورد لە ئیراندا لە هەلسوراندنی کاروباری خۆیدا و ئیدارەی محلی خۆیدا ئازاد بیت و لە سنووری دەولەتی ئیراندا خودموختاری ببێ

٢- بتوانی بە زمانی کوردی بخوینێ و لە ولاتی کوردیدا کاروباری ... لە ئیدارەکانی دەولەتیدا هەر بە کوردی بێ

٣- ئەنجومەنی ولایەتی کوردستان بەگوێرەی قانوونی ئەساسی دەولەتی زوو دابمەزرێ و لە هەموو کارە ئیجتماعی و دەولەتیدا چاوەدێری بکا و رابگا

٤- مأمورینی دەولەتی هەر دەبێ لە خەلکی محەلی بێ

٥- بە بۆنەی قانونێکی گشتی لە مابەینی رەعیەت و ئەربابدا سازشت بکرێت کە دواڕۆژی هەردوکیان تەئمین ببێتەوە

٦- بە تایبەتی کۆمەلەی دیموکراتی کوردستان سەعی دەکات لە مابەینی میللەتی ئازەربایجان و ئەو میللەتانەی کە لە ئازەربایجاندا دەژین وەک ئاسووری و ئەرمەنی و غەیرە لە موبارزەدا یەکیەتی و برایەتی تەواو بەرقەرار بێ

٧- کۆمەلەی دیموکراتی کوردستان بە بۆنەی ئیستفادە لە سەرچاوەی تەبیعی زۆری کوردستان و سەرکەوتنی ئومووری جوتیاری و بازرگانی و پەرەپێدانی ئومووری فەرهەنگی و لەشساغی بۆ چاکی حالی ئیقتصادی و مەعنەوی میللەتی کورد هەوڵ دەدا

٨- ئێمە دەمانەوێ ئەو میللەتانەی کە لە ئێراندا دەژین بتوانن بۆ سەعادەت و سەرکەوتنی نیشتمانی خۆیان ...

بژی کوردستانی خودموختاری دیموکرات

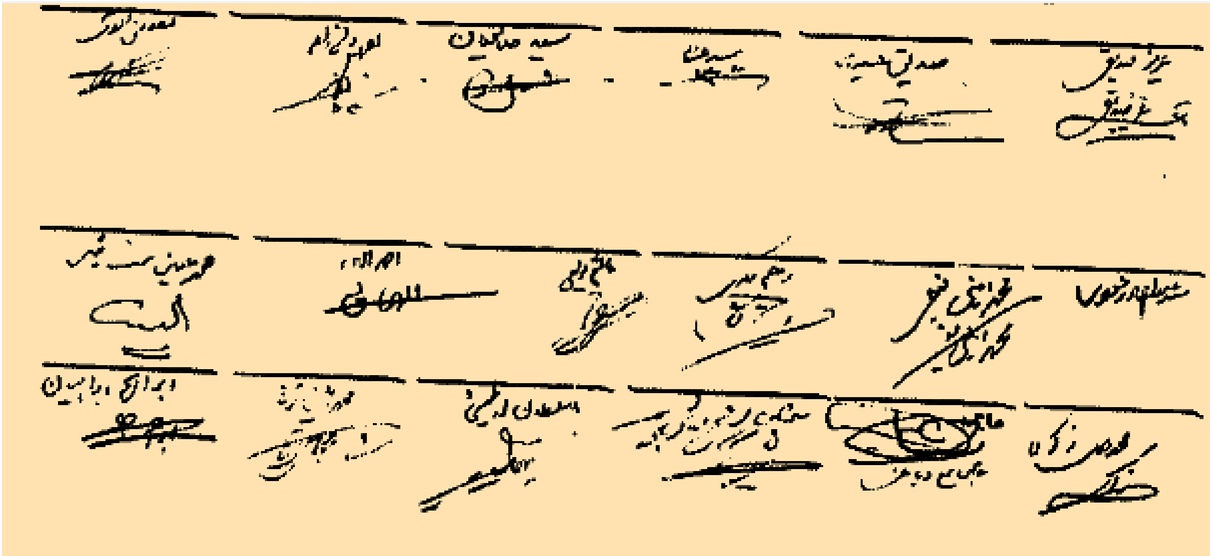

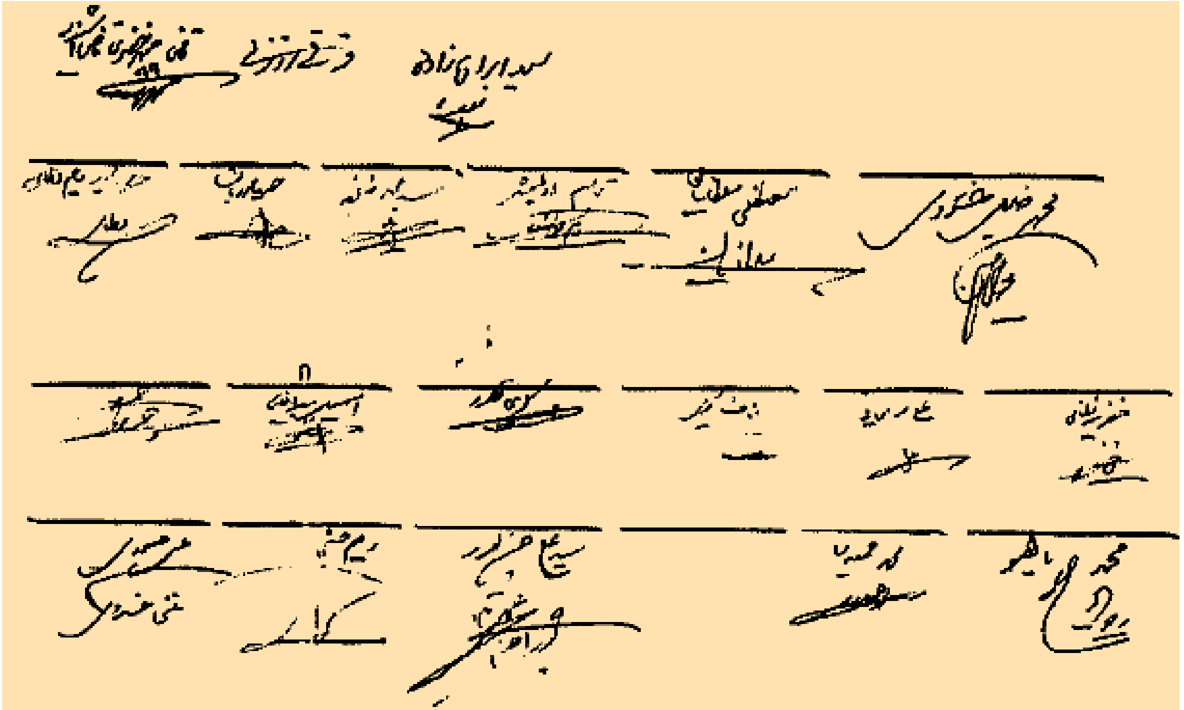

دۆکومێنتی ژمارە (١)

ئاگاداری

حیزبی دیموکراتی کوردستان *

لە بەرواری ١٦ ی مانگی ئووت (ئاوگوست) ساڵی ١٩٤٥ دا بە تێزای ١٩ کەس لە نوێنەرانی بیرورەوەک و
بەڕاسپاردە
لادێیی و وردە بۆرژوازی و کاربەدەستەکانی دایرەکانی دەوڵەتی و پیاوە دینییەکان و خاوەن سەرمایە و عەشیرەتەکان
ئاگاداری یەک لەسەر دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان بە دوو زمانی کوردی و فارسی لە شاری مەهاباد بڵاو کراوە.
ئەمە یەکێ لەو سەنەدە مێژووییانەیە وە تەنیا نوسخەیەکی لە لام ماوە. ئەوە هەموی بە بێ کەم و زیادی ئەنوسم وە بەڵام سەرەوە
گرنگی ئەم ئاگادارییە لە بیرورای مێژووی کەمتر نی یە :

بسم الله الرحمن الرحیم .

ئاگاداری حیزبی دیموکراتی کوردستان

هاونیشتمانان! برایان!

ئاگری شەڕی دوەهەمی جیهانی کە لەلایەن دوژمنانی ئازادی دیموکراسی وە بە دەستی دوژمنانی ئازادی دیسان پێکرابو
بە یاسکی بە لێبڕیی سەربازانی وڵاتەکانی هاوپەیمان کوژێنرایەوە . جیهانی دیموکراسی سەرکەوت وە جیهانی فاشیزم
کە ئەیەویست نەتەوەکان وەک کۆیلەی جیهانی بسپێرێ تە ژێرپەنای سارەتی ستەمکار و خوێنخۆر بە تەواوی نابووت بوە
لەو هەلومەرجێکدا کە هیوا دەروەوان ئەکرا ڕێگەی ئازادی بۆ نەتەوە بچکۆلەکانی جیهان ئاوالە کراوە .
ئەمڕۆ تەواوی گەلانی گەورە و بچکۆلەی جیهان ئەیانەوێ لەم ڕێگەیەی کە ئاوالە کراوە تەوە سوود وەرگرن ،
ئەوان ئەیانەوێ لەم دەرفەتەی کە لە پاش شەڕەوە ئەمیان ئاوالە کراوە داوە سوود وەربگرن ، ئەوان ئەیانەوێ
کاروباری خۆیان و چارەنوسی خۆیان بە ئارەزووی خۆیان بەڕێ بگەیەنن .
ئێمە کوردەکانی کە لە ئێران ئەژین بەدبەختانە چەندین ساڵ و چەندین سەدە لە پێناوی مافی نەتەوایەتی
و هاونیشتمانی خۆمان داخوازمان کردووە وەلێ ڕێگەیە داخوراوی یەکجار زۆرمان داوە ، بەڵام حاکمە دیکتاتۆرەکانی
ئێران هیچ کاتێک بۆ بیستنی پێویستییەکانی ئێمە ئامادە نەبوون وە تەنانەت نەیانهێشتوە لەو مافانە
کە بەگوێرەی قانونی ئەساسی دراوە بە ئەیالات و ویلایەتەکان سوود وەربگرین . ئەوان بە هەموو جۆرە زوڵم و زۆر
و تۆپ و گرتن و تەبعید و کوشتن و بێخێرکردن هەوڵی ئێمەیان داوەتەوە . بەتایبەتی لە سەردەمی
دیکتاتۆری بیست ساڵەی ڕەزاخان دا ئێمە بە لەبەرکردنی جل و بەرگی نەتەوایەتی کوردیش ئازاد نەبوین .
ئەوان بە هەموو شێوەیەک ، بە هەموو ئەفسەرە دز و خاین و ڕەگیرەکان تەواوی مە وجودی یەتی ئێمەیان بڕیان و
ماڵی ئێمەیان خستبوە ژێری . ئەوان بۆ نابودکردنی نەسلی ئێمە لە هیچ جۆرە کارێکی ساتییەکی

دۆکومێنتی ژمارە (١)

٢

٦. حیزبی دیموکراتی کوردستان تێ ئەکۆشێت کە لە خەبات دا بەتایبەتی لەگەڵ نەتەوەی ئازەربایجان و گەلەکانی تری کە لە ئازەربایجان ئەژین (ئاسوریەکان و ئەرمەنیەکان و هتد) یەکیەتی و برایەتییەکی تەواو پێک بهێنێت.

٧. حیزبی دیموکراتی کوردستان بە ئامانجی بەرەوپێش بردنی کشت و کاڵ و بازرگانی کوردستان و پەرەپێدانی کاروباری فەرهەنگ و تەندروستی و باشترکردنی ژیانی ئابوری و مەعنەوی گەلی کورد دەست ئەداتە کۆشش بە سوود وەرگرتن لە سامانەکانی سروشتی و کانگاکانی کوردستان و [illegible].

٨. ئێمە ئەمانەوێ بە تەواوی گەلەکانی ئێران لە ڕێگەی تێکۆشینی بە ئازادانە بڕەیت بۆ بەختەوەری و پێش کەوتنی نیشتمانی خۆیان.

«بژی کوردستانی خودموختار و دیموکراتیک!»

تکایە. ئەم ئاگادارییە [illegible] قازی و دەستەکانی تری کۆمەڵی ژ.ک پێوەنی پێ نیگەیشت ژ.ک - خۆی لە خۆشکرد بوە، بەلام ئەم ئاگادارییە لەلایەن قازیەوە دەنوسراوە وەک بەنەوەی [illegible] کۆمەڵی ژ.ک پەسەند نەکرابو.

ئەم ئاگادارییە لەسەر پارچە کاغەزێکی جیاوازدا چاپ کرابو، لایەکیا بە کوردی و لاکەی کیش بە فارسی. بە هەزە وورشەیکی کە کوردی نەبون لەلایەن بە [illegible] تیرەوە خۆی گۆڕدراوە. لە ماناکەی هیچ دەستکاری نەکراوە.

بژیت
سلم

*- لە ساڵی ١٩٧٧دا دەقی ئەم دۆکومێنتەم لە کاک کەریم حەداد وەرگرت، کە لەو سەردەمەدا ئەندامی ک. ن-ح. د. ک. أ. بوو، بە ئیمزایەکەی سەری‌دا دەناسرێتەوە کە رەحیمی قازی نوسیوێتی، شارەزایان لە ناوبراو ئەمە دەسەلمێنن. ناوبراو یەکێک بوو لەو قوتابیانەی کە کۆماری ناردنی بۆ باکو بۆ خوێندن. کە کۆمار تێک درا، ناوبراو لەوێ مایەوە و خوێندنی بەرزی تەواو کرد، و چیرۆکی پێشمەرگەی نوسی. لە ١٩٧٩دا گەرایەوە کوردستان و لە کۆنگرەی چوارەمی ح. د. تدا بە ئەندامی ک. ن. هەڵبژێررا. لە دواییدا لەگەڵ کۆمەڵێ لە سەرکردەکانی ئەو حیزبە لەسەر جیاوازی هەڵوێست لە وتووێژ لەگەڵ حکومەتی ئیسلامی وزیاتریش بەفیت و پیلانی حزبی تودە لە حیزب جودابونەوە و بە گروپی حەوت نەفەری ناونران، بەڵام رەحیمی قازی گەرایەوە سۆڤیەت. بایەخی ئەم دۆکومێنتە هەر لە دەقی ئاگادارییەکەدا نییە بەڵکو لەو دوو تێبینییەی پاش و پێشیشیدایە..

- (ئەم ئاگادارییە لە کۆماری میللی مەهاباددا بە تایپکراوی بڵاوکراوەتەوە).

دۆکومێنتی ژمارە (١)

٦. حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەکۆشێت کە لە خەباتدا بەتایبەتی لەگەڵ نەتەوەی ئازەربایجان و گەلەکانی تری کە لە ئازەربایجان ئەژین (ئاسوریەکان و ئەرمەنیەکان و هتد) یەکیەتی و برایەتیەکی تەواو پێک بهێنێت؛

٧. حیزبی دیموکراتی کوردستان بە ئامانجی بەرەوپێش بردنی کشت و کاڵ و بازرگانی کوردستان و پەرەپێدانی کاروباری فەرهەنگ و تەندروستی و باشترکردنی ژیانی ئابووری و مەعنەوی گەلی کورد دەست بەکار ئەکات بە سوود وەرگرتن لە سامانەکانی سروشتی و کانگاکانی کوردستان وەلام رێگەیەدا ئەکۆشێت؛

٨. ئێمە ئەمانەوێ بەتەواوی گەلەکانی ئێران لە رێی تێکۆشینی بە ئازادانە بەرێت بۆ بەختەوەری و پێش کەوتنی هێشتانی خرایان.

«بژی کوردستانی خودموختار و دیموکراتیک!»

کاکە. ئەم ئاگاداریە تێزێس قازی و سەرکردەکانی تری کۆمەڵەی ژ.ک پێیەوەنی پێیکەوتبێت ژ.ک حزبی لە خۆنەکردبوو، بەلام ئەم ئاگاداریە لەلایەن قازیەوە دەرکراوە وەکو بەیاننامەی ئێنیشیا کۆمەڵەی ژ.ک پێسە نەکرابوو.

ئەم ئاگاداریە لەسەر پارچە کاغەزێکی جیاوازدا چاپ کرابوو، لایەکیا بە کوردی و لایەکیشی بە فارسی. بە هەزار وشەیەک کە کوردی نەبوون لەلایەن بەرەی ئەتیرە خۆیەوە گۆڕراوە. لە ماناکانی هیچ دەستکاریەک نەکراوە.

بژیت

*– لە ساڵی ١٩٧٧دا دەقی ئەم دۆکومێنتەم لە کاک کەریم حەداد وەرگرت، کە لەو سەردەمەدا ئەندامی ک. ن-ح. د. ک. أ. بوو، بە ئیمزایەکەی سەریدا دەناسرێتەوە کە رەحیمی قازی نوسیویتی، شارەزایان لە ناوبراو ئەمە دەسەلمێنن. ناوبراو یەکێک بوو لەو قوتابیانەی کە کۆماری ناردنی بۆ باکو بۆ خوێندن. کە کۆمار تێک درا، ناوبراو لەوێ مایەوە و خوێندنی بەرزی تەواو کرد، و چیرۆکی پێشمەرگەی نوسی. لە ١٩٧٩دا گەرایەوە کوردستان و لە کۆنگرەی چوارەمی ح. د. تدا بە ئەندامی ک. ن. هەڵبژێررا. لە دواییدا لەگەڵ کۆمەڵێ لە سەرکردەکانی ئەو حیزبە لەسەر جیاوازی هەڵوێست لە وتووێژ لەگەڵ حکومەتی ئیسلامی وزیاتریش بەفیت و پیلانی حزبی تودە لە حیزب جودابونەوە و بە گروپی حەوت نەفەری نێونران، بەڵام رەحیمی قازی گەرایەوە سۆڤیەت. بایەخی ئەم دۆکومێنتە هەر لە دەقی ئاگاداریەکەدا نییە بەڵکو لەو دوو تێبینیەی پاش و پێشیشیدایە..

– (ئەم ئاگادارییە لە کۆماری میللی مەهاباددا بە تایپکراوی بڵاوکراوەتەوە).

کوردستان
اورگانی حزبی دیموکراتی کوردستان

ژمارەی ٢٠٣
دەسو
٦ خەزەڵوەری ١٣٢٩

لەلایەن دەستەی نووسەرانەوە دەردەچێت

تێوەرسووڕانی پێنجەمین وەرزی هەوەڵین کونگرەی حزبی دیموکراتی کوردستان

پێنج وەرز لەمەو بەرەوە بەرواری ٣ـی مانگی خەزەڵوەر دا هەوەڵین کونگرەی حزبی دیموکراتی کوردستان لە شاری مهاباد بە اشتراکی ٢٢٠ ـنەفەر نوێنەرانی تەواوی چینەکانی کوردستانی مەزن سازبوو. ئەو کونگرەیە دە مێژووی پەربەرەکانێی نەتەوەی کورددا خاوەنی کەلکێکی زۆر گەورەیە و بو کەوەتنی هەوەل یەکەتنی ارادە و آوات و آمانجی چینەکانی کوردستانی بە اثبات گەیاند. ئەو کونگرەیە درو، تبلیغات و بووختانی چەندین وەرزەی داگیرکەرانی ایران و عراق و تورکیەی سوور کردەوە. وەکی معلومە دووژمنانی نەتەوەی ایمە دایما داوایان دەکرد کە گویا یەکەتی ارادە و آمانج دەنێو نەتەوەی کورددا دە گۆڕی دا نیە. فاشیستەکانی تورکیە داوایان دەکرد کە «مەسئلەی کوردایەتی» لە تورکیەدا تەواوە، دەم و دەزگای رضاخان بە خوی دەوتی کە دە نێوان عشیرەتەکانی کوردستان دا نێوان ناخوشی و دووژمنایەتی یێك

نوێنەری کوردەکانی سوریە کوتی کە: دایمە بە تەواوی هێزی خومان حاضرین کە بەگوێرەی مرامنامەی حزبی دیموکراتی کوردستان تێ‌بکوشین و ئەمن سلاوی گەرم و گووڕی دانیشتوانی کوردستانی سوریە و لوبنان بە خەلکی قارەمانی مهاباد و بە نوێنەرانی کونگرە رادەگەیێنم. دە کونگرەدا لە بەر ظلم و زوری داگیرکەرەکان، لە بەر سیاستی شونیستی ئەوان نسبت بە زمان و ری و شوێنی کوردەواری و لە بەر دامەزراندنی لکەکانی حزب و کاروباری ئەوانە، لە بەر وظیفەی ئەندامانی حزب سکالایێکی زور بە عمل هات. پێشەوای شهیدی نەتەوەی کورد قاضی محمد دەو کونگرەیەدا نطقی کرد و لە پاش بە خێرهێنانی نوێنەران و دووان لە بەر ئەو مەبەستانەی زوورووو رای گەیاند کە: «دووژمنان بە خیالی خویان بو بەدنێو کردنی ایمە نێوی کومونیستمان لە سەر دادەنێن، بەلام زور تأسف کە ایمە هێشتانەمان توانیوە ببینە کومونیست.

سیاستی ایمپریالیست

ایمپریالیستەکانی آمریکا و انگلیس کە لە مێژ وەرزە لەمبوزی داگیرکەری و خیانتکاری خویان دە نیشتمانی ایمە کردووە، هەر دەمەی بە لەونێك سیاستی داگیرکەری و شەرهەلایسینە ری خویان دە نێو نەتەوەی ایمە دا بەرێوە دەبەن. بە تایبەتی لە پاش هێرشی خاینانەی خویان و نوکەرانیان بو سەر کوردستانی رزگارکراوە، هەردەمەی بە جورێك دەست بە کار بوون. البتە ئەوەش کارێکی ڕێك‌کەوت نیە. ایمپریالیستە خوێن خورەکان بە چاکی پەرەگرتنی بزووتنەوەی آزادیخوازی لە کوردستان، بەرەوڕووبوونی جوونی نفرت و غضبی خەلك نسبت بە داگیرکەران و قایم بوونی یەکەتی و هاوبیری نەتەوەی کوردیان هەست کردووە.

ئەوان هەستی ئەوەیان کردووە کە تەواوی چینەکانی کوردستان داوای سەربەخویی نەتەوایەتی دەکەن و تا دووایین هەناسەی ژیانیان بو وەدەست هێنانی ئەو سەربەخوییە تی دەکوشن. جا لە بەر ئەوانە سەر دەمێك سیاستی داگیرکەری خویان دەژێر چارشێوی «لاگری لە سەربەخویی کوردستانی مەزن» دا شاردەوە و بە هوی جاسوسانی خویان دەستیان بە تبلیغات کرد. ئەو جار کە دیتیان لەو ڕێگایە را شتێکیان دەست گیر نابیت، بە هوی روژنامە و رادیو وەخو کەوتن کە دیموکراسی دانا. شراوی آمریکا و انگلیس دەمیشکی خەلکیەوە بێەن و بەو جورەی خەلکی کوردستان بولای خویان

ناگیریت.

بەلام هاتنی نوینەرانی تەواوی کوردستانی مەزن و عشیرەتەکان بو کونگرە و اظهاراتی ئەوان دە کونگرەی ناوبراو دا دیوی آوەزووی دووژمنانی نەتەوەی کوردی وەدەرخست.

ئەو نوینەرانەی کە بو کونگرە هەلبژیردرابوون، لە هەردی نەتەوەی کورد و لە ظلم و زوری داگیرکەران نسبت بەکوردان بە چاکی آگادار بوون و بو خویان دە نیو آگری ظلمی داگیرکەران دا دەسووتان. دەگەل ئەوەی کە داگیرکەران بو پیش گیری کردن لە هات و چوی کوردان سنورە داتاشراوەکانیان قایم کردووە، دەگەل ئەوەی کە تیرور و تبعید و تالان کردن لە سەر سنورە داتاشراوەکان حوکماتی دەکرد، بەلام دیسانەکەش ارادەی یەکەتی خوازی کوردانیان بی بی هیز نەکرا و لە کوردستانی داگیرکراوی سوریە و عراق و تورکیەرا چەند نوینەریك بو اشتراك کردن دە کونگرەدا هاتنە مهابادی. نوینەری کوردستانی داگیرکراوی عراق دە کونگرەدا رای گەیاند کە « دەبی تەواوی کوردستان یەك کەویت و مرامی حزبی دیموکراتی کوردستان رزگارکردنی تەواوی کوردستانی داگیرکراوە».

ئاتبیعیت بە زور اشتراکیان [illegible] و پیدا ویستی لی دووان نیە، عبارت لە وەیە کە دولتی شوروی و ژنرالیسیموس ستالین پشتیوانی راستەقانی نەتەوەی کوردە و نەتەوەی کورد بە تەنیا دە نتیجەی سیاست و یارمەتی و هاوکاری وی دا رزگار دەبیت.

دە هەوەلین کونگرەی حزبی دیموکراتی کوردستان دا ریزە قراریك قبول کرا کە یەکیك لەوان لە سەر قایم کردنی دوستایەتی و یەکەتی خەلکی کوردستان و آذربایجان بوو. هەروەها کونگرە لە پاش تەواوکردنی کاروباری خوی آگاداریێکی بلاوکردەوە کە: «... هەوەلین کونگرەی حزبی دیموکراتی کوردستان لە پاش چەند روز سکالا بە اشتراکی نوینەرانی تەواوی نەتەوەی کورد ئەو نتیجەیەی وەدەست هینا کە دەبی کوردستان رزگار و سەربەست و یەك بیت... مرامنامەی حزبی دیموکراتی کوردستان بو بەرەبەرەکانی رزگاری نەتەوەی کورد هەلکەوتووترین چەکیکی بە برشتە و دەبی کومەلانی خەلك لە دەورەی ئەو حزبە وەخر بن...».

نهایت کونگرە بە سەروکایەتی قاضی محمد کومیتەی ناوەندی هەلبژارد و پیی ئەسپارد کە لەو رو را بە گویرەی مرام و نظامی تصویب کراوی کونگرە دەست بە کاربکات. بەو جورەی کاروباری هەوەلین کونگرەی حزبی

ئەوەی کە کەسیان پی فریو نەدراوە، بەلام هیشتا دەستیان هەل نەگرتووە و «روزنامە کوردیەکەی» سفارتی آمریکا لە بەغدا و رادیو شرەکەی بەغدا کە راگەیێنەری سیاستی کونە ایمپریالیزمی انگلیسە و هەروەها پروگرامی شیوە کوردیەکەی رادیوی تاران بە بی وچان لە سەر دیموکراسی داتاشراوی آمریکا و انگلیس

دیموکراتی کوردستان دووایی هات.

ئەو کونگرەیە دە میژووی بەرەبەرەکانی حزبی دیموکراتی کوردستان دا بە کونگرەی پیك هینانی یەکەتی نەتەوەی کورد دەئەژمیردریت. کومیتەی ناوەندی حزبی دیموکراتی کوردستان بە گویرەی ئەسپاردەکانی کونگرە دەست بە کاربوو و وەکی خەلکی کوردستان بو خویان شاهیدن، یەکەتیکی محکم و قایم دە نیو عشیرەتەکان و چینەکانی دیکەی نەتەوەدا پیك هات و داگیرکەران دەگەل ئەوەش کە هیرشیان هینا و آزادیخوازانیان دە ژیر تیرور و تعقیب دا دانا، بەلام دیسانەکەش نەیانتوانی ئەو یەکەتیەی لە نیوان هەلگرن.

ئەو یەکەتیە کە ئەسپاردەی هەوەلین کونگرەی حزبی دیموکراتی کوردستانە، دە شرایطی بەرەبەرەکانی نهینی ئەوروی حزبی دیموکراتی کوردستانیش دا بە چاکی خوی دە نوینیت.

بۆ دیتن و خوێندنەوەی ئەو بەڵگەیە تکایە بڕوانە ئەو لینکە http://rojikurd.info/belge/6+566.jpeg